

Projekt

z dnia 14 lutego 2023 r.

Zatwierdzony przez

**UCHWAŁA
RADY GMINY OLSZANKA**

z dnia 2023 r.

w sprawie przyjęcia Programu opieki nad zabytkami Gminy Olszanka na lata 2022-2025

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2023r. poz. 40) oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2022r. poz. 840) po uzyskaniu opinii Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Rada Gminy Olszanka uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Program opieki nad zabytkami Gminy Olszanka na lata 2022-2025”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Olszanka.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od daty ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI

GMINY OLSZANKA NA LATA 2022 – 2025

Autor:
mgr Halina Łabęcka
Bytom ul. Nickła 27/9

Opracowano w okresie:
Styczeń 2022 r.

PRAWA AUTORSKIE ZASTRZEŻONE

SPIS TREŚCI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

1. Wprowadzenie	s. 3
2. Podstawy prawne opracowania wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami	s. 3
3. Charakterystyka uwarunkowań prawnych ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce	s. 4
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	s. 6
4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	s. 6
4.2. Międzynarodowe dokumenty programowe w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.	s. 7
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego	s. 7
5.1. Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego	s. 7
5.2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego	s. 8
5.3. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi w gminie	s. 9
5.4. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy	s. 9
5.4.1. Zarys historii gminy	s. 9
5.4.2. Krajobraz kulturowy	s. 10
5.4.3. Zabytki nieruchome	s. 10
5.4.4. Zabytki ruchome	s. 10
5.4.5. Zabytki techniki	s. 11
5.4.6. Zabytki archeologiczne	s. 11
5.4.7. Zabytkowe układy zieleni kształtowanej	s. 11
5.5. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony	s. 11
5.6. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków	s. 14
5.6.1. Obiekty do wykreślenia z gminnej ewidencji zabytków	s. 24
5.6.2. Rozszerzenie spisu adresowego	s. 25
5.6.3. Zabytki archeologiczne	s. 25
5.6.4. Zabytki ruchome	s. 28
5.6.5. Zabytki techniki	s. 29
5.6.6. Zabytkowe układy zieleni kształtowanej	s. 29
5.6.7. Strefy ochrony konserwatorskiej	s. 30
5.7. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy	s. 34
6. Analiza szans i zagrożeń dziedzictwa kulturowego	s. 34
6.1. Ocena szans i zagrożeń dziedzictwa kulturowego gminy	s. 35
6.2. Uwarunkowania przyrodnicze	s. 36
6.3. Uwarunkowania historyczne	s. 37
7. Założenia programowe – misja, cele, priorytety i kierunki działań	s. 37
7.1. Kierunki działań proponowane w ramach realizacji przyjętych priorytetów	s. 38
7.2. Kierunki działań gminnego programu opieki nad zabytkami	s. 39
7.3. Zadania wynikające z programu opieki nad zabytkami	s. 41
8. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami	s. 41
9. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami	s. 42
10. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków	s. 44

1. Wprowadzenie

Aktualny **Program opieki nad zabytkami Województwa Opolskiego na lata 2020-2023** jest już czwartym z kolei (pierwszy obejmował lata 2007-2010). Zrealizowanie wielu zadań zaplanowanych w poprzednich edycjach, zmiany w systemie oraz konieczność opracowania nowej strategii dla Opolszczyzny spowodowały konieczność opracowania nowego dokumentu opartego na szczegółowej analizie danych dotyczących zasobów kulturowych i przyrodniczych województwa opolskiego.

Zawarta w **Programie** diagnoza weryfikuje zasób kulturowy i porównuje stan ochrony zabytków w poszczególnych powiatach i gminach. Równocześnie zwraca uwagę stałe poszerzanie pojęcia dziedzictwa kulturowego, obejmującego całość przestrzeni, rozumianej jako krajobraz kulturowy integrujący działania człowieka i przyrody i zwracającego coraz większą uwagę na kultywowanie odziedziczonej tradycji jako źródła regionalnej tożsamości. Ochrona dziedzictwa niematerialnego jest obecnie aktywnie wdrażana zarówno w całym kraju jak i na Opolszczyźnie.

Obecny **Program** koncentruje się na dążeniu do zachowania regionalnego dziedzictwa kulturowego we współpracy z różnymi podmiotami odpowiedzialnymi za ich wdrażanie, które umożliwiają efektywne i racjonalne korzystanie z zasobów różnym grupom odbiorców. Aby było to możliwe mieszkańcy muszą być świadomi wartości i znaczenia dziedzictwa kulturowego stąd konieczność edukacji i popularyzacji bogactwa regionalnych zasobów kulturowych ich poszanowania i zachowania dla przyszłych pokoleń.

2. Podstawy prawne opracowania wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami

Program opieki nad zabytkami Województwa Opolskiego na lata 2020-2023 opracowano na podstawie **ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami** (Dz. U. 2021 r., poz. 710 z późn. zm.), **ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa** (Dz. U. z 2020 r., poz. 1668 z późn. zm.) oraz rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 26 maja 2011 r. w sprawie zasady prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. 2011r. nr 113 poz. 661).

Ustawa określa w art. 87 zakres i tryb przyjmowania wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów opieki nad zabytkami oraz monitorowania ich realizacji. Obowiązek sporządzania ich spoczywa na samorządach wojewódzkich, powiatowych i gminnych. Gminny program opieki nad zabytkami podlega uchwaleniu przez radę gminy, po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Program ten jest ogłaszany w Dzienniku Urzędowym Województwa Opolskiego.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa również zasadnicze cele programowe opieki nad zabytkami:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,

- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Ustawa ta w art. 4 nakłada na organy administracji publicznej **obowiązek**:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowania i utrzymania,
- zapobiegania zagrożeniom powodującym uszczerbek dla wartości zabytków,
- udaremniania niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków,
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięcia lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę,
- kontroli stanu zachowania i przeznaczenia zabytków,
- uwzględniania zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Ponadto ustawa w art. 19 określa status rejestru zabytków oraz ewidencję zabytków w planowaniu przestrzennym i ustalaniu lokalizacji inwestycji. Gminne ewidencje zabytków oraz programy opieki nad zabytkami stały się instrumentem prawnej ochrony obiektów i obszarów zabytkowych. Natomiast w art. 77 ustawa reguluje zasady i tryb udzielania dotacji na remonty obiektów zabytkowych.

Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa w art. 11, ust. 1 określa zobowiązania samorządu województwa, polegające na konieczności opracowania strategii rozwoju województwa, uwzględniającej m. in.:

- pielęgnowanie polskości oraz kształtowanie świadomości obywatelskiej i kulturowej a także tożsamości lokalnej,
- zachowanie wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego dla przyszłych pokoleń,
- kształtowanie i utrzymanie ładu przestrzennego.

3. Charakterystyka uwarunkowań prawnych ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

Samorząd województwa, zgodnie z art. 5 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, jest zobowiązany do opieki nad zabytkami, do których posiada tytuł prawny. Ta opieka polega na zapewnieniu warunków do:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku,
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i prac budowlanych przy zabytku,
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku i jego otoczenia w jak najlepszym stanie,
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości,
- popularyzowanie i upowszechnianie wiedzy o zabytku i jego znaczeniu dla historii i kultury.

Ustawa precyzuje pojęcie zabytku jako nieruchomości lub rzeczy ruchomej, ich części lub zespołu, będącego dziełem człowieka lub związanego z jego działalnością i stanowiącego świadectwo minionej epoki lub zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Rozdział pierwszy odnosi się do działań administracji publicznej w zakresie ochrony zabytków. Są to:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych finansowych w celu trwałego zachowania zabytków oraz ich zagospodarowania i utrzymania,
- zapobieganie zagrożeniom, które mogłyby spowodować uszczerbek dla wartości zabytków,
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków lub uwzględnianie zadań ochronnych przy planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym i kształtowaniu środowiska.

Kolejne rozdziały poświęcone są takim kwestiom jak:

- formy i sposób ochrony zabytków,
- zagospodarowanie zabytków,
- prowadzenie badań, prac i robót oraz innych działań przy zabytkach,
- nadzór konserwatorski,
- zasady finansowania opieki nad zabytkami,
- krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz ochrona zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych,
- społeczni opiekunowie zabytków.

Istotną zmianą, wprowadzoną do powyższej ustawy w 2017 r., jest umożliwienie finansowania prac konserwatorskich i robót budowlanych, przez jednostki samorządu terytorialnego, zabytków nie tylko wpisanych do rejestru lecz także ujętych w gminnej ewidencji zabytków oraz powołanie Narodowego Funduszu Ochrony Zabytków. NFOZ jest państwowym funduszem celowym przeznaczonym na ratowanie zniszczonych lub uszkodzonych zabytków m.in. w wyniku powodzi lub pożarów.

Ustawę z 2003 r. o ochronie i opiece nad zabytkami uzupełniają akty wykonawcze - **Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego** - dotyczące poszczególnych zagadnień, do najważniejszych z nich należą:

- Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 roku w sprawie prowadzenia rejestru zabytków krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. 2011 r. nr 113, poz. 661) oraz Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 10 września 2019 roku zmieniające powyższe z 2011 r. (Dz. U. 2019 r., poz. 1886),
- Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 sierpnia 2018 roku w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru lub na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (Dz. U. 2018, poz. 1609),
- Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 roku w sprawie dotacji celowej na prace konserwatorskie lub restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (Dz. U. 2017r., poz. 1674),
- Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 25 sierpnia 2004 roku w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych (Dz. U. 2004r., nr 212, poz. 2153),
- Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 12 maja 2004 roku w sprawie odznaki „Za opiekę nad zabytkami” (Dz. U. 2004r., nr 124, poz. 1304).

Dla realizacji ochrony zabytków zasadnicze znaczenie ma całokształt przepisów dotyczących poszczególnych składników przestrzeni oraz poszczególnych rodzajów działań. Bowiern każda z tych ustaw normuje zasady postępowania dotyczące obiektów i stref zabytkowych.

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym określa zadania z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego. W planowaniu przestrzennym konieczne są działania na rzecz ładu przestrzennego. Ustawa zobowiązuje organy samorządu województwa do sporządzania planów zagospodarowania przestrzennego województwa oraz audytu krajobrazowego. Przy sporządzaniu tego planu określa się przede wszystkim system obszarów chronionych a także strategię rozwoju województwa i wnioski z audytu krajobrazowego.

Obowiązek wykonywania audytów krajobrazowych wprowadzono **ustawą z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu** (Dz. U. 2015r., poz. 774 z późniejszymi zmianami). Audyt krajobrazowy określa krajobrazy występujące w danym województwie i lokalizację krajobrazów priorytetowych, wskazuje też zagrożenia dla możliwości zachowania wartości krajobrazów i

wewnątrz obszarów lub obiektów. Przedstawia też rekomendacje i wnioski dotyczące kształtowania ochrony krajobrazów.

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

4.1.1. Narodowa Strategia Rozwoju Kultury w latach 2004-2020

Narodowa Strategia Rozwoju Kultury dotyczy tylko częściowo Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Opolskiego, gdyż została opracowana na lata 2004-2020. Celem zaktualizowanej **Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020** jest zrównoważony rozwój kultury jako najwyższej wartości przenoszonej ponad pokoleniami, określającej całokształt historycznego i cywilizacyjnego dorobku Polski, warunkującej tożsamość narodową oraz zapewniającą ciągłość tradycji i rozwój Regionów.

Zasadniczym programem operacyjnym jest „dziedzictwo kulturowe” realizowane w ramach dwóch priorytetów:

- rewaloryzacja zabytków nieruchomych i ruchomych,
- rozwój kolekcji muzealnych.

Celem rewaloryzacji zabytków jest poprawa ich stanu zachowania, zwiększenie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego i ich roli w rozwoju turystyki, kompleksowa rewaloryzacja zabytków i poprawa warunków w zakresie ochrony i dokumentacji zabytków oraz zabezpieczanie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieży i nielegalnym wywozem za granicę. Rozwój kolekcji muzealnych jest związany z zakupem, konserwacją i digitalizacją muzealiów.

4.1.2. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020

Działania wskazane w Strategii Rozwoju wspierają zaangażowanie obywatelskie, zachęcają do współpracy i wzmacniają kreatywność Polaków. Celem Strategii Rozwoju jest efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego, na którą składają się dwa priorytety:

- wzmocnienie roli kultury w budowaniu spójności społecznej,
- wzmocnienie znaczenia kultury w rozwoju społeczno – gospodarczym.

Priorytet wzmocnienia roli kultury w budowaniu spójności społecznej obejmuje takie kierunki działań jak:

- tworzenie warunków wzmacniania tożsamości i uczestnictwa w kulturze na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym,
- ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz krajobrazu,
- digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury.

Priorytet wzmocnienia znaczenia kultury w rozwoju społeczno – gospodarczym dotyczy następujących kierunków działań:

- rozwijanie współpracy między instytucjami kultury, oświaty, nauki, organizacjami społecznymi i podmiotami prywatnymi,
- rozwój infrastruktury kultury zwiększenie efektywności działania instytucji kultury i państwowych jednostek budżetowych zajmujących się kulturą,
- rozwój systemu wsparcia dla sektora kreatywnego i wspieranie przedsiębiorczości w kulturze,
- rozwój kształcenia artystycznego i systemu wspierania talentów,
- wzmocnienie promocji kultury polskiej za granicą.

4.1.3. Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, w art. 84 zobowiązuje ministra do spraw kultury do przygotowania, przy pomocy Generalnego Konserwatora Zabytków, projektu krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad

zabytkami na 4 lata, uchwalonego przez Radę Ministrów. **Krajowy Program** określa cele, kierunki działań i zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz warunki, sposób finansowania i harmonogram realizacji planowanych działań.

Głównym celem ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na 4 lata, uchwalonego przez Radę Ministrów, **Krajowego Programu** na lata 2019-2022, jest **stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami**. Cel główny jest podzielony na 3 cele, a każdy z celów zawiera kierunki działań.

Cel 1: Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego

1. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym.
2. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym.

Cel 2: Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami

1. Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami.
2. Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego.

Cel 3: Budowanie świadomości społecznej i wartości dziedzictwa kulturowego

1. Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i jego wartości.
2. Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami.

4.2. Międzynarodowe dokumenty programowe w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.

Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami powinien być spójny nie tylko z ustawami krajowymi lecz i międzynarodowymi. Wśród nich najważniejsze są następujące konwencje i zalecenia:

- Konwencja o ochronie dóbr kultury w razie konfliktu zbrojnego, Haga 1954 wraz z I i II (1954 i 1999) Protokołem,
- Międzynarodowa Karta Konserwacji i Restauracji Zabytków i Miejsc Zabytkowych tzw. Karta Wenecka przyjęta przez II Międzynarodowy Kongres Architektów i Techników Zabytków, Wenecja 1964,
- Konwencja w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturalnego i naturalnego, Paryż 1972,
- Europejska Konwencja o Ochronie Dziedzictwa Architektonicznego Europy, Grenada 1985,
- Międzynarodowa Karta Ochrony Miast Historycznych ICOMOS, Toledo-Waszyngton 1987,
- Europejska Konwencja Krajobrazowa, Florencja 2000,
- Konwencja w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, Paryż 2003,
- Konwencja w sprawie ochrony i promocji różnorodności form wyrazu kulturowego, Paryż 2005,
- Zalecenia UNESCO w sprawie historycznego krajobrazu miejskiego, przyjęte na 35 sesji Konferencji Generalnej UNESCO w 2011 r.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa narodowego

5.1. Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego

Obecnie, do końca 2020 r., obowiązuje Strategia Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r., uchwalona w 2012 r. (Uchwała nr XXV/325/2012 Sejmiku Województwa Opolskiego z dnia 28 grudnia 2012 r.). Strategia ta służy osiągnięciu w 2020 r. następującej wizji Opolszczyzny:

- wielokulturowego regionu, w którym na pierwszym miejscu są jej mieszkańcy, wykształceni, otwarci na zmianę, wiedzę i innowacje oraz aktywni na rynku pracy i poza nim,
- przyjaznego środowiska życia jego mieszkańców, rodzin, przedsiębiorców i innych działaczy społeczno-gospodarczych,

- województwa z atrakcyjną ofertą rynku pracy, edukacyjną, kulturalną i gospodarczą zachęcającą do wyboru tego regionu jako miejsca do zamieszkania, wypoczynku, inwestycji i rozwoju działalności innowacyjnej.

Równocześnie już w 2018 r. rozpoczęto prace nad strategią województwa opolskiego do 2030 r. Aktualnie trwają prace analityczno – diagnostyczne.

5.2. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Opolskiego wskazuje uwarunkowania, cele, kierunki i zasady rozwoju przestrzennego lecz nie określa harmonogramu realizacji tych zadań. Strategicznym celem polityki przestrzennej jest kształtowanie struktury przestrzennej, która umożliwi wykorzystanie jego zróżnicowanych terytorialnie potencjałów, zapewni konkurencyjność w stosunku do zewnętrznego otoczenia i wyeliminuje niekorzystne różnice w życiu wewnątrz regionu.

Wśród szczegółowych zasad gospodarowania przestrzenią można wskazać następujące:

- **zasada budująca tożsamość regionalną poprzez zachowanie dziedzictwa kulturowego**, polegająca na pielęgnowaniu tradycji kulturowych regionu, dbaniu o materialną spuściznę historyczną, eksponowaniu krajobrazu kulturowego i przyrodniczego oraz zacieśnianiu więzi społeczności lokalnych.

Aktualne kierunki polityki przestrzennej w zakresie dziedzictwa kulturowego obejmują:

- zachowanie ciągłości dziedzictwa regionalnego,
- umiejętne zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego,
- kształtowanie tożsamości regionalnej i budowanie klimatu społecznej akceptacji dla ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego.

Do realizacji tych kierunków wytypowano następujące zasady:

- poszanowania dla wartości zasobu kulturowego struktur zurbanizowanych,
- podporządkowania działań inwestycyjnych, w historycznych terenach zurbanizowanych i ich otoczeniu, ochronie wartości zasobu i jego ekspozycji,
- harmonizowania zabudowy i zagospodarowania w otoczeniu obiektów zachowanego dziedzictwa kulturowego z cechami architektoniczno-urbanistycznymi tych obiektów,
- porządkowania zabytkowych struktur urbanistycznych i ruralistycznych,
- zwiększania dostępności do zabytków dla mieszkańców, turystów i inwestorów,
- podnoszenia świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury współczesnej.

- **zasada prowadzenia polityki kształtowania atrakcyjności turystycznej przestrzeni województwa** wskazuje na zasadę ochrony i racjonalnego wykorzystania zasobów przyrodniczo-krajobrazowych i dziedzictwa kulturowego. Główne działania w ochronie dziedzictwa kulturowego powinny skupić się na:

- kontynuacji rewitalizacji historycznych zespołów staromiejskich i układów wiejskich,
- odnowie zabytkowych zespołów z zaadaptowaniem do nowych funkcji,
- rozwoju nowych form obszarowej ochrony krajobrazu kulturowego, w tym pomników historii i parków kulturowych.

Polityka województwa jest skierowana do obszarów o cennych walorach krajobrazu i dziedzictwa kulturowego oraz dóbr kultury współczesnej, miast i miejscowości z cennymi układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zabytkami. W ramach polityki i ochrony nad zasobami dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury współczesnej ustalono następujące kierunki działań w zagospodarowaniu przestrzennym:

- **zachowanie ciągłości dziedzictwa regionalnego**
- **umiejętne zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego.**

5.3. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami programowymi wykonanymi w gminie

Program opieki nad zabytkami gminy Olszanka zgodny jest z celami polityki przestrzennej, zasadami ich realizacji oraz przyjętymi i obowiązującymi dokumentami planistycznymi, strategicznymi i programowymi:

Instrumentem kształtowania polityki przestrzennej gminy, przy uwzględnieniu uwarunkowań wynikających z ochrony dziedzictwa kulturowego, jest nadal „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Olszanka” przyjęte uchwałą nr XIV/121/2000 Rady Gminy Olszanka z dnia 20.02.2000 r.

Ze względu na konieczność określenia lokalizacji elektrowni wiatrowych w 2009 r. przyjęto zmianę studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Olszanka w rejonie miejscowości Przylesie, Obórki i Jankowice Wielkie uchwałą nr XXXIV/210/2009 Rady Gminy Olszanka z dnia 1.12.2009 r.

Kolejną zmianę dotyczącą zakresu linii elektroenergetycznej 400 kV Dobrzeń – Pasikurówice / Wrocław przyjęto uchwałą nr XXXVIII/232/2013 Rady Gminy Olszanka z dnia 27.09. 2013 r. jako „Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Olszanka”.

Ponadto gmina posiada aktualnie 5 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego przyjęte następującymi uchwałami:

- nr XXX/297/2002 Rady Gminy Olszanka z dnia 22.03.2002 r. dla terenów zorganizowanej działalności inwestycyjnej w rejonie węzła autostradowego „Przylesie”,
- nr XXX/296/2002 Rady Gminy Olszanka z dnia 22.03.2002 r. dla strefy dopuszczalnego zainwestowania wsi Krzyżowice,
- nr XXVII/172/2009 Rady Gminy Olszanka z dnia 30.03.2009 r. w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego tereny zorganizowanej działalności inwestycyjnej w rejonie węzła autostradowego Przylesie we wsi Przylesie,
- nr XXXIV/210/2009 Rady Gminy Olszanka z dnia 1.12.2009 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar w rejonie miejscowości Przylesie, Obórki i Jankowice Wielkie w gminie Olszanka,
- nr XXIX/173/2012 Rady Gminy Olszanka z dnia 30.11.2012 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszaru obejmującego tereny wzdłuż napowietrznej dwutorowej linii elektroenergetycznej 110 kV relacji Groszowice -Hermanowice w granicach gminy Olszanka,
- nr XLII/274/2014 Rady Gminy Olszanka z dnia 24.01.2014 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w zakresie linii elektroenergetycznej 400 kV Dobrzeń – Paisikurzewice / Wrocław.

5.4. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Gminy.

5.4.1. Zarys historii gminy

Gmina Olszanka, obejmuje obecnie 10 miejscowości: Czeska Wieś, Gierszowice, Jankowice Wielkie, Janów, Krzyżowice, Michałów, Obórki, Olszanka, Pogorzela i Przylesie.

W związku z tym, że w poprzednim Programie Opieki nad Zabytkami na lata 2018-2021, została przedstawiona historia gminy Olszanka, dlatego nie jest konieczna jej prezentacja w obecnym Programie.

5.4.2. Krajobraz kulturowy

Dziedzictwo kulturowe to ogół dorobku społeczeństwa w zakresie nauki, sztuki, architektury, oświaty, techniki, wytworzonego w trakcie jego historycznego rozwoju i przekazywanego z pokolenia na pokolenie. Składa się nań zasób rzeczy nieruchomych i ruchomych wraz ze związanymi z nim wartościami duchowymi, zjawiskami historycznymi i obyczajowymi, mającymi znaczenie dla tożsamości i ciągłości rozwoju politycznego, społecznego i kulturalnego, dowodzenia prawd i upamiętniania wydarzeń historycznych, kultywowania poczucia piękna i wspólnoty cywilizacyjnej.

Dziedzictwo kulturowe stanowi dorobek materialny i duchowy poprzednich pokoleń, jak również dorobek naszych czasów. Najczęściej utożsamiane jest z architekturą i sztuką, jednak formy gospodarowania (np. sposoby uprawy roli), obyczaje towarzyskie, kulinaria i wiele innych przejawów życia i rozwoju społeczności stanowią również elementy dziedzictwa kulturowego.

Ze względu na szczególną wagę przypisywaną ochronie dziedzictwa kulturowego, uzyskała ona swoje umocowanie prawne, mające odzwierciedlenie również w regulacjach dotyczących opracowywania dokumentów z zakresu planowania przestrzennego. Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w art. 10 stanowi, że w studium uwzględnia się uwarunkowania wynikające w szczególności ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Zgodnie z art. 19 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. z 2020 r. poz. 282) o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w studium uwzględnia się w szczególności ochronę:

1. Zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia,
2. Innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków,
3. Parków kulturowych.

Do zabytków nieruchomych, zgodnie z art. 6 ustawy o ochronie zabytków, zalicza się szczególnie:

- krajobrazy kulturowe,
- układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane,
- dzieła architektury i budownictwa,
- dzieła budownictwa obronnego,
- obiekty techniki, a zwłaszcza kopalnie, huty, elektrownie i inne zakłady przemysłowe,
- cmentarze,
- parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni,
- miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Do zabytków archeologicznych, zalicza się: pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska i kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

5.4.3. Zabytki nieruchome

Na terenie gminy Olszanka znajduje się zespół zabytków nieruchomych, liczący łącznie 525 obiektów, z których 48 zabytków jest wpisanych do Rejestru Zabytków woj. opolskiego

5.4.4. Zabytki ruchome

W gminie Olszanka do zabytków ruchomych należy wyposażenie 7 kościołów, które są wpisane do Rejestru Zabytków Ruchomych woj. opolskiego oraz dekoracja 1 budynku.

5.4.5. Zabytki techniki

Na terenie gminy Olszanka znajduje się 7 nieruchomości zabytków techniki ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków, z których żaden nie jest wpisany do Rejestru Zabytków.

5.4.6. Zabytki archeologiczne

Na obszarze gminy Olszanka znajdują się 63 stanowiska archeologiczne ujęte w Gminnej Ewidencji, w tym 9 stanowisk jest wpisanych do Rejestru Zabytków Archeologicznych woj. opolskiego.

5.4.7. Zabytkowe układy zieleni kształtowanej

W gminie Olszanka znajdują się 9 zabytkowych układów zieleni kształtowanej, w tym 3 parki i 6 cmentarzy. Spośród 3 parków 2 są wpisane do Rejestru Zabytków woj. opolskiego, natomiast żaden cmentarz nie jest wpisany do Rejestru Zabytków.

5.5. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

Obiekty, zespoły i założenia urbanistyczne wpisane do Rejestru Zabytków objęte są rygorami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z ustawy z dnia 23.07.2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz rozporządzenia Ministra Kultury z 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków (Dz. U. 2011 nr 113 poz. 661). Rygory te obowiązują niezależnie od położenia obiektu w poszczególnych strefach ochrony konserwatorskiej lub poza strefami. Wszelkie prace remontowe, zmiany własności, funkcji i przeznaczenia obiektu wymagają pisemnego pozwolenia opolskiego Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków.

Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 27.07.2011 w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich i architektonicznych, a także innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych precyzuje wymagania względem osób prowadzących prace przy obiektach zabytkowych oraz tryb postępowania. Rozporządzenie określa tryb i sposób wydawania pozwoleń, w tym szczegółowe wymagania, jakim powinien odpowiadać wniosek i pozwolenie na prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, robót budowlanych w otoczeniu zabytku, badań archeologicznych, poszukiwań ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych w zabytkach wpisanych do rejestru zabytków.

Rozporządzenie ponadto określa wymagane kwalifikacje jakie powinny posiadać osoby uprawnione do prowadzenia prac konserwatorskich badań architektonicznych lub archeologicznych, dodatkowe wymagania, jakie powinny spełniać osoby kierujące robotami budowlanymi, sposób potwierdzania posiadanych kwalifikacji i dodatkowych wymagań, standardy dotyczące dokumentacji prowadzonych prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytku ruchomym wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych.

W gminie Olszanka znajduje się 48 obiektów architektury i budownictwa oraz 2 zabytkowe zespoły zieleni wpisane do Rejestru Zabytków. Są to:

1. Czeska Wieś – kościół filialny rzymsko-katolicki, p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa, ok. 1300 r., 1718 r., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 717/64 z 6.03.1964 r.

2. Czeska Wieś – dawny dwór, ob. szkoła, ok. 1825 r., lata 20-te XX w., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 1966/72 z dnia 15.11.1972 r.
3. Gierszowice – kościół filialny p.w. Matki Boskiej Szkaplerznej, ok. 1300 r., 1503 r., XVII w., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 706/64 z dnia 2.03.1964 r.
4. Gierszowice – spichlerz w zagrodzie nr 18, ok. 1830 r., budynek gospodarczy: 3 ćwierć XIX w., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 1487/66 z dnia 9.08.1966 r.
5. Gierszowice – dom i budynek gospodarczy w zagrodzie nr 18, 3 ćwierć XIX w., wpisane do Rejestru Zabytków pod poz. 1487/66 z dnia 9.08.1966 r.
6. Gierszowice – dom nr 22, XIX w., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 1486/66 z dnia 8.08.1966 r.
7. Jankowice Wielkie – kościół filialny p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Panny Marii, XIV w., XVI w., 1843 r., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 989/65 z dnia 4.05.1965 r.
8. Jankowice Wielkie – dwór w zespole folwarcznym, ok. 1800 r., po 1945 r., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 990/65 z dnia 5.05.1965 r.
9. Jankowice Wielkie – oficyna w zespole folwarcznym, ok. 1854 r., ok. poł. XX w., wpisana do Rejestru Zabytków pod poz. 990/65 z dnia 5.05. 1965 r.
10. Jankowice Wielkie – stodoła w zespole folwarcznym, ok. poł. XIX w., ok. poł. XX w., wpisana do Rejestru Zabytków pod poz. 990/65 z dnia 5.05. 1965 r.
11. Jankowice Wielkie – obora w zespole folwarcznym, ok. poł. XIX w., ok. poł. XX w., wpisana do Rejestru Zabytków pod poz. 990/65 z dnia 5.05. 1965 r.
12. Jankowice Wielkie – dom przy kościele, ob. szkoła podstawowa, ok. 1825 r., lata 80-te XX w., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 1488/66 z dnia 9.08.1966 r.
13. Janów – dwór w zespole parkowym, 1 poł. XVIII w., 1913 r., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 2176/87 z dnia 1.10.1987 r.
14. Janów – spichlerz w zespole dworskim, koniec XVIII w., XX w., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 1490/66 z dnia 9.08.1966 r.
15. Janów – park w zespole dworskim, 1 poł. XIX w., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 84/83 z dnia 1.10.1983 r.
16. Janów – dawny czworak w zespole folwarcznym, ob. dom nr 14-14 a, ok. 1825 r., lata 20-te XX w., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 1489/66 z dnia 9.08.1966 r.
17. Krzyżowice - kościół filialny p.w. Wniebowstąpienia Pańskiego, XV w., 1580 r., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 393/58 z dnia 1.07.1958 r. oraz 771/64 z dnia 8.04.1964 r.
18. Krzyżowice – dawny zajazd ob. sklep, nr 75, ok. 1825 r., lata 70-te XX w., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 1493/66 z dnia 9.08.1966 r.
19. Michałów – kaplica pałacowa, ob. kościół parafialny p.w. św. Jadwigi, 1615-18 r., 1715-18 r., 1820 r., 1910 r., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 601/59 z dnia 22.10.1959 r.
20. Michałów – kościół ewangelicki p.w. św. Michała, XIV w., 1826-27 r., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 1182/66 z 8.03.1966 r.
21. Michałów – dawny pałac, ob. plebania kościoła parafialnego, 1615-18 r., 1715-18 r., 1820 r., 1910-12 r., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 981/65 z dnia 3.05.1965 r.
22. Michałów – dom nr 40, około 1830 r., XX w., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 1504/66 z dnia 9.8.1966 r.
23. Obórki – kościół ewangelicki, ob. polsko-katolicki, p.w. św. Piotra i Pawła, XV-XVI w., 1755 r., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 679/63 z 29.04.1963 r.
24. Obórki – dawny dwór, obecnie dom mieszkalny nr 64, XVIII w., 1825 r., 1888 r., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 2320/93 z dnia 23.06.1993 r.
25. Obórki – park krajobrazowy, około 1830 r., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 59/81 z dnia 13.07.1981 r.
26. Olszanka – dawny dwór, obecnie dom mieszkalny nr 8, ok. 1720 r., ok. 1920 r.,

- wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 982/65 z dnia 3.05.1965 r.
27. Pogorzela – kościół parafialny p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa, 1 poł. XIV w., ok. 1600 r., XVIII w., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 696/64 z dnia 10.01.1964 r.
28. Pogorzela – szkoła, początek XIX w., lata 20-te XX w., wpisana do Rejestru Zabytków pod poz. 1508/66 z dnia 10.08.1966 r.
29. Pogorzela – zajazd, XIX w., wpisany do rejestru Zabytków pod poz. 1509/66 z dnia 10.08.1966r.
30. Pogorzela – dom nr 77, 1845 r., lata 80-te XX w., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 1511/66 z dnia 10.8.1966 r.
31. Pogorzela – dom nr 78 b, ok. 1825 r., lata 80-te XX w., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 1512/66 z dnia 10.8.1966 r.
32. Pogorzela – dom nr 92, ok. 1830 r., lata 70-te XX w., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 1513/66 z dnia 10.8.1966 r.
33. Pogorzela – dom nr 93, 1833 r., lata 70-te XX w., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 1514/66 z dnia 10.8.1966 r.
34. Pogorzela – kuźnia, koło nr 27, 1836 r., XX w., wpisana do Rejestru Zabytków pod poz. 1510/66 z dnia 10.8.1966 r.
35. Przylesie – kościół filialny p.w. św. Stanisława Biskupa, XIV w., 1713 r., 1793 r., pocz. XX w., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 1078/66 z dnia 21.01.1966 r.
36. Przylesie – dom nr 6, 2 ćwierć XIX w., lata 70-te XX w., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 1515/66 z dnia 10.08.1966 r.
37. Przylesie – dom nr 13, 1 poł. XIX w., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 1516/66 z dnia 10.08.1966 r.
38. Przylesie – dom nr 49, 2 ćwierć XIX w., lata 60-te XX w., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 1517/66 z dnia 10.08.1966 r.
39. Przylesie – dom nr 54, 2 ćwierć XIX w., lata 70-te XX w., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 1518/66 z dnia 10.08.1966 r.
40. Przylesie – dom nr 55 (obok domu spichlerz) , ok. 1850 r., lata 70-te XX w., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 1519/66 z dnia 10.08.1966 r.
41. Przylesie – dom nr 57, ok. 1825 r., lata 70-te XX w., 2008 r., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 1520/66 z dnia 10.08.1966 r.
42. Przylesie – dom nr 58, ok. 1850 r., lata 70-te XX w., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 1521/66 z dnia 10.08.1966 r.
43. Przylesie – dom nr 79, 1 ćwierć XIX w., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 1522/66 z dnia 10.08.1966 r.
44. Przylesie – dom ze spichlerzem nr 80, ok. 1850 r., lata 70-te XX w., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 1523/66 z dnia 10.08.1966 r.
45. Przylesie – dom nr 106, 2 ćwierć XIX w., lata 70-te XX w., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 1524/66 z dnia 10.08.1966 r.
46. Przylesie – dom nr 127, XIX w., koniec XX w., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 1525/66 z dnia 10.08.1966 r.
47. Przylesie – dom nr 139 i 139 a, 1837 r., lata 70-te XX w., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 1526/66 z dnia 10.08.1966 r.
48. Przylesie – dom nr 149, 1 połowa XIX w., lata 70-te XX w., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 1527/66 z dnia 10.08.1966 r.
49. Przylesie – dom nr 150, 2 ćwierć XIX w., lata 70-te XX w., wpisany do Rejestru Zabytków pod poz. 1528/66 z dnia 10.08.1966 r.
50. Przylesie – dom nr 164, ok. 1850 r., lata 70-te XX w., wpisany do rejestru Zabytków pod poz. 1529/66 z dnia 10.08.1966r.

5.6. Zabytki w Gminnej Ewidencji Zabytków

Zgodnie z art. 21 z ustawy z dnia 23.07.2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz rozporządzenia Ministra Kultury z 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków „ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy”. Ewidencją zostają objęte zespoły o istotnych, lokalnych walorach historycznych, kulturowych i krajobrazowych. Obowiązek prowadzenia Gminnej Ewidencji Zabytków nieruchomości spoczywa na burmistrze miasta i gminy (art. 22 pkt. 4 ustawy z 23.7.2003).

Gmina Olszanka posiada Ewidencję, która zgodnie z wymogami jest zbiorem kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy, objętych równocześnie w wojewódzką ewidencją zabytków. Gminna Ewidencja nie jest dokumentem zamkniętym, winna być uzupełniana i weryfikowana. Jej zmiany nie powodują nieważności ustaleń studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz gminnego programu opieki nad zabytkami.

Na terenie gminy Olszanka Gminną Ewidencją objęto 525 obiektów:

1. Czeska Wieś – kościół filialny rzymsko-katolicki p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa
2. Czeska Wieś – ogrodzenie kościoła filialnego
3. Czeska Wieś – cmentarz rzymsko-katolicki
4. Czeska Wieś – dawny dwór, ob. szkoła
5. Czeska Wieś – świetlica wiejska
6. Czeska Wieś – dom nr 1 i stodoła przy nr 1-2
7. Czeska Wieś – dom i budynek gospodarczy nr 2
8. Czeska Wieś – dom nr 6
9. Czeska Wieś – dom nr 8
10. Czeska Wieś – stodoła nr 10
11. Czeska Wieś – dom nr 11
12. Czeska Wieś – dom nr 12
13. Czeska Wieś – dom nr 13
14. Czeska Wieś – dom i budynek gospodarczy nr 14
15. Czeska Wieś – dom nr 15 i stodoła przy nr 14-15
16. Czeska Wieś – dom nr 16
17. Czeska Wieś – dom i stodoła nr 17
18. Czeska Wieś – dom nr 18
19. Czeska Wieś – łamus przy nr 21
20. Czeska Wieś – dom nr 23
21. Czeska Wieś – stodoła przy nr 24
22. Czeska Wieś – dom i budynek gospodarczy nr 25
23. Czeska Wieś – dom nr 27
24. Czeska Wieś – dom nr 29
25. Czeska Wieś – dom nr 30
26. Czeska Wieś – dom nr 31
27. Czeska Wieś – dom nr 32
28. Czeska Wieś – dom nr 33
29. Czeska Wieś – dom nr 35
30. Czeska Wieś – dom nr 36
31. Czeska Wieś – dom nr 37
32. Czeska Wieś – dom nr 38

33. Czeska Wieś – dom nr 39
34. Czeska Wieś – dom nr 40
35. Czeska Wieś – dom nr 41
36. Czeska Wieś – dom nr 44
37. Czeska Wieś – dom nr 45
38. Czeska Wieś – dom i stodoła nr 47
39. Czeska Wieś – dom nr 49
40. Czeska Wieś – dom nr 50
41. Czeska Wieś – dom nr 51
42. Czeska Wieś – dom nr 54
43. Czeska Wieś – dom nr 55
44. Czeska Wieś – dom nr 56
45. Czeska Wieś – dom nr 58
46. Czeska Wieś – stodoła przy nr 62
47. Czeska Wieś – dom i stodoła nr 63
48. Czeska Wieś – stodoła przy nr 66
49. Czeska Wieś – dom nr 68
50. Czeska Wieś – dom nr 69
51. Czeska Wieś – dom nr 85
52. Czeska Wieś – dom nr 86
53. Czeska Wieś – dom nr 88
54. Czeska Wieś – dom nr 90
55. Czeska Wieś – dom nr 91
56. Czeska Wieś – dom nr 92
57. Czeska Wieś – dom i stodoła nr 93
58. Czeska Wieś – dom nr 95
59. Czeska Wieś – dom nr 97
60. Czeska Wieś – dom-wycug nr 101
61. Czeska Wieś – stodoła przy nr 102
62. Czeska Wieś – dom nr 103
63. Czeska Wieś – dom nr 104
64. Czeska Wieś – dom nr 107
65. Czeska Wieś – dom i zabudowania gospodarcze nr 108
66. Czeska Wieś – dom w zagrodzie nr 109
67. Czeska Wieś – dom nr 110
68. Czeska Wieś – stodoła i budynek gospodarczy przy nr 110
69. Czeska Wieś – trafostacja, między nr 106-107
70. Czeska Wieś – stacja kolejowa
71. Czeska Wieś – dom w zespole kolejowym nr 1
72. Czeska Wieś – dom w zespole kolejowym nr 2
73. Czeska Wieś – Dom Ludowy z pomieszczeniem gospodarczym
74. Gierszowice – kościół filialny rzymsko-katolicki p.w. Matki Boskiej Szkaplerznej
75. Gierszowice – ogrodzenie kościoła filialnego
76. Gierszowice – szkoła podstawowa nr 16
77. Gierszowice – dom nr 1
78. Gierszowice – dom w zagrodzie nr 4
79. Gierszowice – dom nr 8
80. Gierszowice – dom i stodoła nr 9
81. Gierszowice – dom nr 10
82. Gierszowice – dom nr 11

83. Gierszowice – dom w zagrodzie nr 15
84. Gierszowice – dom nr 17
85. Gierszowice – spichlerz w zagrodzie nr 18
86. Gierszowice – dom w zagrodzie nr 18
87. Gierszowice – dom nr 22
88. Gierszowice – dom nr 24 i 24 A
89. Gierszowice – dom nr 29
90. Gierszowice – dom i stodoła nr 30
91. Gierszowice – dom nr 34
92. Gierszowice – dom i stodoła nr 40
93. Gierszowice – dom i stodoła nr 41
94. Gierszowice – dom i stodoła nr 46
95. Gierszowice – stodoła przy nr 47
96. Gierszowice – dom nr 49
97. Gierszowice – dom w zagrodzie nr 51
98. Gierszowice – dom nr 54
99. Gierszowice – dom i stodoła nr 60
100. Gierszowice – dom w zagrodzie nr 66
101. Gierszowice – dom nr 68
102. Gierszowice – dom nr 69
103. Gierszowice – dom i stodoła nr 71
104. Gierszowice – dom nr 73
105. Gierszowice – dom i stodoła nr 74
106. Gierszowice – dom i stodoła nr 76
107. Gierszowice – dom w zagrodzie nr 77
108. Gierszowice – cmentarz rzymsko-katolicki
109. Gierszowice – trafostacja
110. Jankowice Wielkie – kościół filialny rzymsko-katolicki p.w. Wniebowzięcia NMP
111. Jankowice Wielkie – pozostałości ogrodzenia kościoła filialnego
112. Jankowice Wielkie – dwór w zespole parkowym
113. Jankowice Wielkie – park w zespole dworsko-folwarcznym
114. Jankowice Wielkie – brama wjazdowa zespołu dworskiego
115. Jankowice Wielkie – oficyna w zespole folwarcznym
116. Jankowice Wielkie – czworak w zespole folwarcznym
117. Jankowice Wielkie – obora w zespole folwarcznym
118. Jankowice Wielkie – stodoła w zespole folwarcznym
119. Jankowice Wielkie – stodoła w zespole folwarcznym
120. Jankowice Wielkie – kuźnia w zespole folwarcznym
121. Jankowice Wielkie – dom, ob. szkoła podstawowa
122. Jankowice Wielkie – dom i budynek gospodarczy nr 7
123. Jankowice Wielkie – dom nauczyciela nr 8
124. Jankowice Wielkie – dom nr 18
125. Jankowice Wielkie – dom nr 20
126. Jankowice Wielkie – dom nr 24
127. Jankowice Wielkie – dom i stodoła nr 30
128. Jankowice Wielkie – dom i budynek gospodarczy nr 34
129. Jankowice Wielkie – dom i stodoła nr 44
130. Jankowice Wielkie – dom nr 60
131. Jankowice Wielkie – dom i budynek gospodarczy nr 61
132. Jankowice Wielkie – dom i stodoła nr 62

133. Jankowice Wielkie – dom i budynek gospodarczy nr 75-76
134. Jankowice Wielkie – dom i budynek gospodarczy nr 91
135. Jankowice Wielkie – cmentarz rzymsko-katolicki
136. Janów – pałac w zespole parkowym
137. Janów – park w zespole pałacowym
138. Janów – ogrodzenie zespołu pałacowego z bramą wjazdową
139. Janów – spichlerz w zespole pałacowym
140. Janów – altana w zespole pałacowym
141. Janów – budynek gospodarczy w zespole pałacowym
142. Janów – czworak w zespole folwarcznym, nr 14-14 A
143. Janów – szkoła, ob. dom nr 1
144. Janów – dom w zagrodzie nr 4
145. Janów – dom i stodoła nr 6
146. Janów – dom i budynek gospodarczy nr 9
147. Janów – dom w zagrodzie nr 10
148. Janów – dom w zagrodzie nr 11
149. Janów – dom nr 13
150. Janów – stodoła i budynek gospodarczy przy domu nr 18
151. Janów – dom w zagrodzie nr 19
152. Janów – dom w zagrodzie nr 21
153. Janów – dom i stodoła nr 22
154. Janów – dom i stodoła nr 23
155. Janów – dom nr 25
156. Janów – dom nr 26
157. Janów – trafostacja, koło nr 13
158. Krzyżowice – kościół filialny rzymsko-katolicki p.w. Wniebowzięcia NMP
159. Krzyżowice – ogrodzenie kościoła filialnego
160. Krzyżowice – dawny pałac w zespole folwarcznym, ob. dom wielorodzinny
161. Krzyżowice – dom w zespole folwarcznym, ob. dom wielorodzinny, nr 50
162. Krzyżowice – rządówka w zespole folwarcznym, ob. dom mieszkalny
163. Krzyżowice – szkoła podstawowa
164. Krzyżowice – willa, ob. przedszkole, nr 73
165. Krzyżowice – dawny zajazd, ob. dom i sklep, nr 75
166. Krzyżowice – dom nr 4
167. Krzyżowice – dom i stodoła nr 6
168. Krzyżowice – dom i stodoła nr 10
169. Krzyżowice – dom nr 11
170. Krzyżowice – dom i stodoła nr 13
171. Krzyżowice – dom i wycug nr 14
172. Krzyżowice – dom nr 19
173. Krzyżowice – dom nr 20
174. Krzyżowice – dom nr 22
175. Krzyżowice – dom nr 24
176. Krzyżowice – dom nr 25
177. Krzyżowice – dom nr 33
178. Krzyżowice – dom nr 37
179. Krzyżowice – dom nr 38
180. Krzyżowice – dom nr 41
181. Krzyżowice – dom nr 42
182. Krzyżowice – dom nr 43

183. Krzyżowice – dom nr 44
184. Krzyżowice – dom i budynek gospodarczy nr 48
185. Krzyżowice – dom nr 49
186. Krzyżowice – cmentarz rzymsko-katolicki
187. Krzyżowice – grobowiec rodowy (obejście grobowe) na cmentarzu
188. Michałów – kaplica pałacowa, ob. kościół parafialny rzymsko-katolicki p.w. św. Jadwigi
189. Michałów – dawny pałac, ob. plebania kościoła parafialnego
190. Michałów – stodoła i budynek gospodarczy przy plebanii rzymsko-katolickiej
191. Michałów – ogrodzenie zespołu pałacowo - kościelnego
192. Michałów – kościół gotycki, później ewangelicko-augsburski
193. Michałów – ogrodzenie kościoła ewangelicko-augsburskiego
194. Michałów – plebania kościoła ewangelicko-augsburskiego, ob. dom i budynek gospodarczy, nr 126
195. Michałów – szkoła podstawowa nr 125
196. Michałów – remiza, koło nr 24
197. Michałów – dawna gospoda, ob. świetlica wiejska, nr 112
198. Michałów – stodoła, przy nr 3
199. Michałów – dom nr 11
200. Michałów – dom nr 12
201. Michałów – dom nr 13
202. Michałów – dom nr 20
203. Michałów – dawna piekarnia i budynki gospodarcze nr 21
204. Michałów – stodoła, przy nr 22-23
205. Michałów – dawna gospoda i stodoła, nr 24
206. Michałów – dom i stodoła nr 25
207. Michałów – dom i stodoła nr 27
208. Michałów – dom w zagrodzie nr 28
209. Michałów – dom nr 30
210. Michałów – dom i budynki gospodarcze nr 31
211. Michałów – dom i obora nr 33
212. Michałów – dom nr 34
213. Michałów – dom nr 35
214. Michałów – stodoła, nr 37
215. Michałów – dom nr 38
216. Michałów – dom nr 39
217. Michałów – dom i lamus nr 40
218. Michałów – dom i budynek gospodarczy nr 41
219. Michałów – dom-wycug, nr 42
220. Michałów – dom i stodoła, nr 43
221. Michałów – dom i budynek gospodarczy nr 44
222. Michałów – dom nr 45
223. Michałów – dom i wycug nr 50
224. Michałów – dom nr 51
225. Michałów – dom młynarza w zespole młyna nr 52
226. Michałów – zespół młyna elektrycznego nr 52
227. Michałów – dom nr 53
228. Michałów – dom w zagrodzie nr 59
229. Michałów – dom w zagrodzie nr 61
230. Michałów – dom i stodoła nr 63
231. Michałów – dom i stodoła nr 67

- 232. Michałów – dom nr 69
- 233. Michałów – dom i stodoła nr 71
- 234. Michałów – dawna mleczarnia i budynek gospodarczy nr 74
- 235. Michałów – dom nr 75
- 236. Michałów – dom i stodoła nr 76
- 237. Michałów – dom-wycug nr 76 A
- 238. Michałów – dom i stodoła nr 77
- 239. Michałów – dom i budynek gospodarczy nr 78
- 240. Michałów – dom, ob. dom nauczyciela nr 82
- 241. Michałów – dom i budynek gospodarczy nr 87
- 242. Michałów – dom i budynek gospodarczy, nr 89
- 243. Michałów – dom nr 91
- 244. Michałów – dom i budynek gospodarczy nr 95
- 245. Michałów – dom nr 99
- 246. Michałów – dom w zagrodzie nr 100
- 247. Michałów – dom nr 101
- 248. Michałów – dom nr 102
- 249. Michałów – dom i budynek gospodarczy nr 103
- 250. Michałów – dom i stodoła nr 104
- 251. Michałów – dom i budynek gospodarczy nr 105
- 252. Michałów – dom i budynek gospodarczy nr 106
- 253. Michałów – dom nr 113
- 254. Michałów – dom nr 116
- 255. Michałów – dom i stodoła nr 117
- 256. Michałów – dom i budynek gospodarczy nr 121
- 257. Michałów – dom nr 122
- 258. Michałów – dom nr 123
- 259. Michałów – dom i budynek gospodarczy nr 124
- 260. Michałów – dom nr 127
- 261. Michałów – dom i budynek gospodarczy nr 128
- 262. Michałów – dom w zagrodzie nr 129
- 263. Michałów – dom i budynek gospodarczy nr 130
- 264. Michałów – dom nr 135
- 265. Michałów – dom i stodoła nr 137
- 266. Michałów – dom i stodoła nr 143
- 267. Michałów – dawny cmentarz ewangelicko-augsburski
- 268. Obórki – kościół ewangelicki (polsko-katolicki) p.w. św. Piotra i Pawła
- 269. Obórki – ogrodzenie kościoła ewangelickiego
- 270. Obórki – cmentarz przykościelny ewangelicko-augsburski
- 271. Obórki – dwór w zespole parkowym
- 272. Obórki – park w zespole dworskim
- 273. Obórki – dawne czworaki w zespole dworsko - folwarcznym
- 274. Obórki – dom wielorodzinny nr 2
- 275. Obórki – dom nr 3
- 276. Obórki – dom i budynek folwarczy nr 4
- 277. Obórki – budynek gospodarczy w zespole dworsko-folwarcznym nr 4 A
- 278. Obórki – dom nr 6
- 279. Obórki – dom nr 7
- 280. Obórki – dom nr 8
- 281. Obórki – dom nr 16

- 282. Obórki – dom nr 18
- 283. Obórki – dom nr 20
- 284. Obórki – dom nr 21
- 285. Obórki – dom nr 22
- 286. Obórki – dom nr 24
- 287. Obórki – dom nr 26
- 288. Obórki – dom i stodoła nr 28
- 289. Obórki – dom nr 29
- 290. Obórki – dom nr 32
- 291. Obórki – stodoła nr 32
- 292. Obórki – dom nr 35
- 293. Obórki – dom w zagrodzie, nr 39
- 294. Obórki – dom nr 42
- 295. Obórki – dom nr 44
- 296. Obórki – dom i stodoła, nr 45
- 297. Obórki – dom nr 46
- 298. Obórki – dom i stodoła, nr 49
- 299. Obórki – dom nr 55
- 300. Obórki – stodoła nr 57
- 301. Obórki – dom i budynek gospodarczy nr 59
- 302. Obórki – dawna szkoła, ob. dom nauczyciela i budynek gospodarczy, nr 60
- 303. Obórki – sklep i budynek gospodarczy nr 63
- 304. Obórki – dawna kuźnia, ob. dom, nr 63 A
- 305. Olszanka – dawny dwór, ob. dom, nr 8
- 306. Olszanka – dawna oficyna w zespole dworskim, ob. dom wielorodzinny, nr 8
- 307. Olszanka – dawna obora w zespole dworskim, ob. magazyn, koło nr 8
- 308. Olszanka – gorzelnia, później płatkarnia
- 309. Olszanka – budynek magazynowy w zespole dawnej gorzelni
- 310. Olszanka – młyn elektryczny z budynkiem gospodarczym, ob. dom, nr 3
- 311. Olszanka – dom nr 4
- 312. Olszanka – dom w zagrodzie nr 5
- 313. Olszanka – dom i stodoła nr 6
- 314. Olszanka – budynek gospodarczy, przy nr 11
- 315. Olszanka – dom nr 12
- 316. Olszanka – dom nr 13
- 317. Olszanka – dom w zagrodzie nr 14
- 318. Olszanka – dom nr 15
- 319. Olszanka – dom i gołębnik nr 17
- 320. Olszanka – dom nr 18
- 321. Olszanka – dom nr 20
- 322. Olszanka – dom, ob. poczta, nr 21
- 323. Olszanka – dom i stodoła nr 22
- 324. Olszanka – dom i stodoła nr 23
- 325. Olszanka – dom i budynek gospodarczy nr 25
- 326. Olszanka – dom w zagrodzie nr 26
- 327. Olszanka – dom nr 27
- 328. Olszanka – dom nr 28
- 329. Olszanka – dom-wycug i budynek gospodarczy nr 28
- 330. Olszanka – dom nr 30
- 331. Olszanka – dawna kuźnia, przy nr 30

- 332. Olszanka – dom w zagrodzie nr 31
- 333. Olszanka – dom w zagrodzie nr 32
- 334. Olszanka – stodoła i budynek gospodarczy nr 33
- 335. Olszanka – gołębnik, przy nr 35
- 336. Olszanka – stodoła w zagrodzie nr 36
- 337. Olszanka – dom i budynek gospodarczy nr 38
- 338. Olszanka – dom i budynek gospodarczy nr 39
- 339. Olszanka – dom w zagrodzie nr 41
- 340. Olszanka – dom i stodoła nr 42
- 341. Olszanka – dom nr 43
- 342. Olszanka – dom w zagrodzie nr 44
- 343. Olszanka – dom w zagrodzie nr 47
- 344. Olszanka – dom nr 48 A
- 345. Olszanka – dom i stodoła nr 53
- 346. Olszanka – dom i stodoła nr 55
- 347. Olszanka – dom i stodoła nr 57
- 348. Olszanka – dom nr 58
- 349. Olszanka – dom i budynek gospodarczy nr 61
- 350. Olszanka – dom-wycug i budynek gospodarczy nr 61
- 351. Olszanka – dom nr 68
- 352. Olszanka – stacja kolejowa
- 353. Olszanka – wieża ciśnień
- 354. Olszanka – trafostacja, koło nr 3
- 355. Pogorzela – kościół parafialny rzymsko-katolicki p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa
- 356. Pogorzela – ogrodzenie kościoła parafialnego z bramkami wejściowymi
- 357. Pogorzela – plebania kościoła parafialnego nr 10
- 358. Pogorzela – świetlica wiejska nr 35
- 359. Pogorzela – szkoła, ob. przedszkole, nr 3
- 360. Pogorzela – dom nr 1
- 361. Pogorzela – dom i stodoła nr 7
- 362. Pogorzela – dom nr 8
- 363. Pogorzela – dom i budynek gospodarczy nr 12
- 364. Pogorzela – dom i budynek gospodarczy nr 14
- 365. Pogorzela – dom nr 16
- 366. Pogorzela – dom nr 19
- 367. Pogorzela – dom i stodoła nr 20
- 368. Pogorzela – dom i stodoła nr 21
- 369. Pogorzela – dom w zagrodzie nr 22
- 370. Pogorzela – obora nr 24
- 371. Pogorzela – dawna kuźnia, koło nr 27
- 372. Pogorzela – dom nr 30
- 373. Pogorzela – dom nr 33
- 374. Pogorzela – dom i stajnia nr 34
- 375. Pogorzela – dom i budynek gospodarczy nr 37
- 376. Pogorzela – dom nr 38 A
- 377. Pogorzela – dom nr 39
- 378. Pogorzela – dom nr 41
- 379. Pogorzela – dom nr 45
- 380. Pogorzela – dom w zagrodzie nr 46
- 381. Pogorzela – dom nr 49

- 382. Pogorzela – dom nr 50
- 383. Pogorzela – dom i stodoła nr 51
- 384. Pogorzela – dom i budynek gospodarczy nr 52
- 385. Pogorzela – dom i budynek gospodarczy nr 55
- 386. Pogorzela – dom nr 57
- 387. Pogorzela – dom nr 58
- 388. Pogorzela – dom nr 59
- 389. Pogorzela – dom i stodoła nr 64
- 390. Pogorzela – dom nr 65
- 391. Pogorzela – dom nr 66
- 392. Pogorzela – dom w zagrodzie nr 67
- 393. Pogorzela – dom i obora nr 68
- 394. Pogorzela – dom i stodoła nr 69
- 395. Pogorzela – dom nr 70
- 396. Pogorzela – dom nr 71
- 397. Pogorzela – dom w zagrodzie nr 72
- 398. Pogorzela – dom i stodoła nr 73
- 399. Pogorzela – dom w zagrodzie nr 74
- 400. Pogorzela – dom i budynek gospodarczy nr 75
- 401. Pogorzela – dom nr 77
- 402. Pogorzela – dom w zagrodzie nr 78 B
- 403. Pogorzela – dom i stodoła nr 79
- 404. Pogorzela – dom nr 80
- 405. Pogorzela – dom nr 81
- 406. Pogorzela – dom w zagrodzie nr 82
- 407. Pogorzela – stodoła i budynek gospodarczy nr 83
- 408. Pogorzela – dom nr 87
- 409. Pogorzela – dom i budynek gospodarczy nr 88
- 410. Pogorzela – dom w zagrodzie nr 89
- 411. Pogorzela – dom i budynek gospodarczy nr 90
- 412. Pogorzela – dom i stodoła nr 91
- 413. Pogorzela – dom nr 92
- 414. Pogorzela – dom nr 93
- 415. Pogorzela – droga gminna
- 416. Pogorzela – zajazd
- 417. Przylesie – kościół filialny rzymsko-katolicki p.w. św. Stanisława Biskupa
- 418. Przylesie – ogrodzenie kościoła filialnego z bramkami wejściowymi
- 419. Przylesie – świetlica wiejska i biblioteka nr 122
- 420. Przylesie – szkoła podstawowa
- 421. Przylesie – przedszkole, ob. dom
- 422. Przylesie – dawna gospoda, ob. zajazd „Pod lasem” nr 127
- 423. Przylesie – remiza
- 424. Przylesie – dom i stodoła nr 1
- 425. Przylesie – dom i stodoła nr 3
- 426. Przylesie – dom nr 4
- 427. Przylesie – dom i stodoła nr 6
- 428. Przylesie – dom i budynki gospodarcze nr 7
- 429. Przylesie – dom nr 8
- 430. Przylesie – budynek gospodarczy i stodoła nr 9
- 431. Przylesie – dom i stodoła nr 11 A

- 432. Przylesie – dom w zagrodzie nr 12
- 433. Przylesie – dom i budynek gospodarczy nr 13
- 434. Przylesie – dom nr 14
- 435. Przylesie – dom nr 16
- 436. Przylesie – dom i stodoła nr 17
- 437. Przylesie – stodoła i lamus nr 18
- 438. Przylesie – stodoła nr 19
- 439. Przylesie – obora i stodoła nr 20
- 440. Przylesie – dom nr 22
- 441. Przylesie – dom nr 24
- 442. Przylesie – dom nr 26
- 443. Przylesie – dom nr 27
- 444. Przylesie – dom nr 28
- 445. Przylesie – dom i stodoła nr 29
- 446. Przylesie – dom nr 30
- 447. Przylesie – dom w zagrodzie nr 31
- 448. Przylesie – dom nr 34
- 449. Przylesie – dom nr 36
- 450. Przylesie – dom nr 40
- 451. Przylesie – dom w zagrodzie nr 41
- 452. Przylesie – dom nr 42 A
- 453. Przylesie – dom nr 43
- 454. Przylesie – dom nr 49
- 455. Przylesie – dom nr 50
- 456. Przylesie – dom w zagrodzie nr 51
- 457. Przylesie – dom nr 52
- 458. Przylesie – dom nr 54
- 459. Przylesie – dom i spichlerz w zagrodzie nr 55
- 460. Przylesie – dom w zagrodzie nr 56
- 461. Przylesie – stodoła nr 55-56
- 462. Przylesie – dom i stodoła nr 57
- 463. Przylesie – dom nr 58
- 464. Przylesie – dom nr 59
- 465. Przylesie – dom i stodoła nr 62
- 466. Przylesie – dom i stodoła nr 63
- 467. Przylesie – dom nr 64
- 468. Przylesie – dom nr 65
- 469. Przylesie – dom-wycug i stodoła, nr 66
- 470. Przylesie – dom nr 69
- 471. Przylesie – dom i budynek gospodarczy nr 70
- 472. Przylesie – dom w zagrodzie nr 73
- 473. Przylesie – stodoła i budynek gospodarczy nr 75
- 474. Przylesie – dom i budynek gospodarczy nr 76
- 475. Przylesie – dom nr 76 A
- 476. Przylesie – dom w zagrodzie nr 78
- 477. Przylesie – dom i stodoła nr 78 A
- 478. Przylesie – dom nr 79
- 479. Przylesie – dom i spichlerz nr 80
- 480. Przylesie – dom i stodoła nr 87
- 481. Przylesie – dom nr 91

- 482. Przylesie – dom z oborą i stodołą nr 93
- 483. Przylesie – dom nr 94
- 484. Przylesie – dom i stodoła nr 100
- 485. Przylesie – dom nr 101
- 486. Przylesie – dom nr 102
- 487. Przylesie – dom nr 105
- 488. Przylesie – dom nr 106
- 489. Przylesie – dom nr 107
- 490. Przylesie – dom nr 108
- 491. Przylesie – dom nr 112
- 492. Przylesie – stodoła i budynek gospodarczy, nr 115-116
- 493. Przylesie – dom nr 117
- 494. Przylesie – dom nr 118
- 495. Przylesie – dom nr 119
- 496. Przylesie – dom nr 120
- 497. Przylesie – dom nr 121
- 498. Przylesie – dom nr 124
- 499. Przylesie – dom i stodoła nr 129
- 500. Przylesie – dom i stodoła nr 131
- 501. Przylesie – dom i stodoła nr 132
- 502. Przylesie – dom i stodoła nr 136
- 503. Przylesie – dom i obora nr 139
- 504. Przylesie – dom i obora nr 139 A
- 505. Przylesie – dom nr 139 B
- 506. Przylesie – dom w zagrodzie nr 140
- 507. Przylesie – dom nr 142
- 508. Przylesie – dom i stodoła nr 146
- 509. Przylesie – dom i stodoła nr 146 A
- 510. Przylesie – dom nr 147
- 511. Przylesie – dom nr 149
- 512. Przylesie – dom nr 150
- 513. Przylesie – dom nr 151
- 514. Przylesie – dom i stodoła nr 152
- 515. Przylesie – dom i budynki gospodarcze nr 156
- 516. Przylesie – stodoła nr 157
- 517. Przylesie – dom i budynki gospodarcze nr 158
- 518. Przylesie – dom i budynek gospodarczy nr 159
- 519. Przylesie – dom w zagrodzie nr 160
- 520. Przylesie – dom w zagrodzie nr 161
- 521. Przylesie – dom nr 162
- 522. Przylesie – dom w zagrodzie nr 163
- 523. Przylesie – dom nr 164
- 524. Przylesie – młyn wodny i dom młynarza nr 2
- 525. Przylesie – trafostacja koło nr 41.

5.6.1. Obiekty do wykreślenia z Ewidencji i Rejestru Zabytków

W obrębie Gminy Olszanka dla jednego zabytku architektury i budownictwa, będącego w stanie zupełnej ruiny wystąpiono z wnioskiem o wykreślenie z Gminnej Ewidencji Zabytków. Po uzyskaniu zgody na jego rozbiórkę obiekt ten rozebrano. Jest to:

Olszanka – dom i budynek gospodarczy nr 20 A.

5.6.2. Rozszerzenie spisu adresowego Gminy Olszanka

Aktualnie nie wnioskuję się rozszerzenia Spisu adresowego o nowe obiekty.

5.6.3. Zabytki archeologiczne

Szczegółowe przepisy ochrony zabytków archeologicznych, zawarte zostały w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 roku (Dz. U. z 2003 r., Nr 152 poz. 1568 z późniejszymi zmianami) i w Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 9 czerwca 2004 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich i architektonicznych, a także innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych i poszukiwań ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych (Dz. U. Nr 162, poz. 1568). Zasady ochrony konserwatorskiej w zakresie archeologii dotyczą przede wszystkim archeologicznych zabytków nieruchomych.

Celem ochrony **stanowiska archeologicznego**, jako zabytku nieruchomego, jest zachowanie reliktywów znajdujących się pod warstwą orną. Tak zlokalizowany zabytek archeologiczny narażony jest bowiem na ciągłe niszczenie (np. głęboka orka) lub jednorazowe zniszczenie (np. inwestycja ziemna). Dlatego przepisy w/w ustawy i w/w rozporządzenia określają zasady prowadzenia działań ziemnych (inwestycyjnych) w obszarze stanowisk archeologicznych oraz w ich bezpośrednim otoczeniu. Przede wszystkim zasady te muszą być uwzględnione w mpzp czyli w dokumentach prawa miejscowego.

Projekty inwestycji winny być opiniowane lub uzgadniane z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Jeżeli tego wymagają przepisy musi być wydane inwestorowi pozwolenie konserwatorskie na prace ziemne, a archeologowi prowadzącemu nadzór pozwolenie na badania archeologiczne.

W obszarach stanowisk archeologicznych i w ich bezpośrednim otoczeniu można wykonywać wszystkie prace ziemne pod warunkiem prowadzenia nadzoru archeologicznego i ratowniczych badań wykopaliskowych.

W myśl przepisów w/w ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ochroną konserwatorską objęte są wszystkie stanowiska archeologiczne zlokalizowane na obszarze gminy Gorzów Śląski.

Stanowiska archeologiczne w Rejestrze Zabytków.

W obrębie Gminy Olszanka znajduje się 9 stanowisk archeologicznych wpisanych do Rejestru Zabytków Archeologicznych:

1. Jankowice Wielkie - stanowisko nr 2 – osada hutnicza z okresu kultury przeworskiej - wpisane do Rejestru Zabytków pod nr A-804/88.
2. Janów - stanowisko nr 4 – osada z okresu kultury wstęgowej i wczesnego średniowiecza - wpisane do Rejestru Zabytków pod nr A-544/80.
3. Janów - stanowisko nr 5 – osada z okresu kultury przeworskiej i wczesnego średniowiecza - wpisane do Rejestru Zabytków pod nr A-770/87.
4. Obórki - stanowisko nr 6 – stanowisko hutnicze z okresu kultury przeworskiej - wpisane do Rejestru Zabytków pod nr A-824/88.
5. Obórki - stanowisko nr 7 – stanowisko hutnicze z okresu kultury przeworskiej - wpisane do Rejestru Zabytków pod nr A-823/88.
6. Obórki - stanowisko nr 8 – stanowisko hutnicze z okresu kultury przeworskiej - wpisane do Rejestru Zabytków pod nr A-822/88.

7. Obórki - stanowisko nr 12 – osada hutnicza z okresu kultury przeworskiej - wpisane do Rejestru Zabytków pod nr A-825/88.
8. Pogorzela - stanowisko nr 1 – osada hutnicza z okresu kultury przeworskiej - wpisane do Rejestru Zabytków pod nr A-778/87.
9. Pogorzela - stanowisko nr 5 – stanowisko nieokreślone z okresu średniowiecza - wpisane do Rejestru Zabytków pod nr A-32/65.

Stanowiska archeologiczne objęte Archeologicznym Zdjęciem Polski.

Archeologicznym Zdjęciem Polski objęto wszystkie 63 stanowiska archeologiczne znajdujące się na terenie gminy Olszanka, w tym 9 stanowisk wpisanych do Rejestru Zabytków Archeologicznych woj. opolskiego.

L.p.	Miejscowość	Nr st. w mie	Typ stanowiska - funkcja	Chronologia – kultura	Nr działki AZP
1.	Czeska Wieś	1	osada	średniowiecze	100, 101
2.	Czeska Wieś	2	ślad osadniczy	neolit	87 - 33
3.	Czeska Wieś	3	punkt osadniczy	średniowiecze	490
4.	Gierszowice	1	ślad osadniczy ślad osadniczy	kultura pucharów lejkowatych - neolit średniowiecze	392
5.	Gierszowice	2	ślad osadniczy	neolit	358/2
6.	Jankowice Wielkie	1	ślad osadniczy	epoka kamienia	87 - 32
7.	Jankowice Wielkie	2	osada hutnicza	kultura przeworska - faza D	164
8.	Jankowice Wielkie	3	ślad osadniczy ślad osadniczy	epoka kamienia kultura przeworska ? - okres późno - rzymski	44
9.	Janów	1	grodzisko	średniowiecze	87 - 33
10.	Janów	2	punkt osadniczy	epoka kamienia	87 - 33
11.	Janów	3	ślad osadniczy ślad osadniczy	okres starożytny średniowiecze	87 - 33
12.	Janów	4	osada ślad osadniczy osada	kult. cyklu wstęgow. - neolit kultura łużycka ? wczesne średniowiecze X w.	54
13.	Janów	5	osada osada stanow. hutnicze	kultura przeworska, IV-V w. wczes. średniow.-faza młod. ?	12
14.	Janów	6	ślad osadniczy ślad osadniczy punkt osadniczy	? - neolit kultura łużycka ? wczes. średniow.-faza młod.	46
15.	Janów	7	ślad osadniczy	kultura przeworska - faza D	12
16.	Krzyżowice	1	ślad osadniczy	okres wpływów rzymskich	86 - 32
17.	Krzyżowice	2	punkt osadniczy	średniowiecze ?	4 / 9
18.	Krzyżowice	3	ślad osadniczy	średniowiecze - XIV w.	16
19.	Krzyżowice	4	punkt osadniczy punkt osadniczy	średniowiecze okres nowożytny ?	34/1
20.	Krzyżowice	5	punkt osadniczy punkt osadniczy	średniowiecze okres nowożytny ?	107/2

21.	Krzyżowice	6	osada osada	średniowiecze – XIV w. średniow. lub okr. nowożyt.	100/7-8,100/15 35/2, 36,37,38
22.	Krzyżowice	7	punkt osadniczy	średniowiecze ?	115/7
23.	Krzyżowice	8	punkt osadniczy punkt osadniczy	wczes. średniow.-faza młod. średniowiecze ?	28
24.	Michałów	1	ślad osadniczy	neolit	88-33
25.	Michałów	2	ślad osadniczy	neolit	88-33
26.	Michałów	3	ślad osadniczy	epoka kamienia	88-33
27.	Michałów	4	ślad osadniczy	wczesne średniowiecze	88-33
28.	Michałów	5	grodzisko ?	?	88-33
29.	Michałów	6	zamczysko	XVI? w., XVII-XVIII w.	517
30.	Michałów	7	osada	kultura przeworska - okres późno - rzymski	88-33
31.	Michałów	8	ślad osadniczy	pradzieje	450
32.	Michałów	9	ślad osadniczy	kultura przeworska - okres późno - rzymski	394
33.	Michałów	10	osada hutnicza ślad osadniczy	kultura przeworska - faza D średniowiecze	32/2, 33/1-2, 34/1
34.	Michałów	11	ślad osadniczy	kultura przeworska - okres późno - rzymski	27/5
35.	Obórki	1	stanow. hutnicze	?	87-32
36.	Obórki	2	ślad osadniczy	neolit	87-32
37.	Obórki	3	punkt osadniczy	średniowiecze	317
38.	Obórki	4	punkt osadniczy	średniowiecze ?	317
39.	Obórki	5	punkt osadniczy	epoka kamienia	174
40.	Obórki	6	stanow. hutnicze	kultura przeworska - faza D	255, 256
41.	Obórki	7	stanow. hutnicze	kultura przeworska - faza D	101
42.	Obórki	8	stanow. hutnicze ślad osadniczy	kultura przeworska - faza D średniowiecze ?	101
43.	Obórki	9	ślad osadniczy	kultura ceramiki sznurowej - neolit	33
44.	Obórki	10	pracow.szklarska	?	101
45.	Obórki	11	ślad osadniczy	epoka kamienia	13/8
46.	Obórki	12	osada hutnicza	kultura przeworska - faza D	13/8
47.	Olszanka	1	ślad osadniczy	średniowiecze ?	87-33
48.	Pogorzela	1	osada hutnicza osada hutnicza	kultura przeworska - IV w. średniowiecze	323, 324
49.	Pogorzela	2	punkt osadniczy	kultura przeworska – IV w.	326/2, 327
50.	Pogorzela	3	osada hutnicza ślad osadniczy	kultura przeworska - IV w. wczes.średniow.- faza młod.	22, 23, 24, 25
51.	Pogorzela	4	ślad osadniczy punkt osadniczy	? starożytność średniowiecze ?	171
52.	Pogorzela	5	stanow.nieokreśl.	średniowiecze	87-33
53.	Przylesie	1	punkt osadniczy	kultura przeworska – IV w.	87-32
54.	Przylesie	2	cmentarzysko	?	87-32

55.	Przylesie	3	punkt osadniczy	neolit	844/2
56.	Przylesie	4	stanow.produkcyj	?	842
57.	Przylesie	5	stanow. hutnicze osada hutnicza	? kult.przeworska-okr.rzyms.?	775, 776
58.	Przylesie	6	ślad osadniczy	? epoka kamienia	21/3
59.	Przylesie	7	ślad osadniczy	kultura cyklu wstęgowego – wczesny neolit	86/1
60.	Przylesie	8	punkt osadniczy	? neolit	244
61.	Przylesie	9	punkt osadniczy osada	średniowiecze średniow. lub okr. nowożyt.	31, 210
62.	Przylesie	10	osada	średniowiecze	619
63.	Przylesie	11	ślad osadniczy	kultura łużycka	586/1

5.6.4. Zabytki ruchome

Aktualnie obowiązujące przepisy nie zezwalają na działania w zakresie konserwacji i renowacji zabytków sztuki i rzemiosła artystycznego, instrumentów muzycznych oraz drobnych zabytków techniki, łącznie zwanymi zabytkami ruchomymi bez wiedzy i zgody właściwego terytorialnie Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków. W odniesieniu do Gminy Olszanka właściwymi są: Wojewódzki Konserwator Zabytków w Opolu.

Samorządy terytorialne, zgodnie z przepisami mają więc jedynie obowiązek prowadzenia działań zabezpieczających zabytki ruchome przed zniszczeniem lub dewastacją, wobec tych obiektów, które stanowią ich własność bądź znajdują się w ich użytkowaniu. Dodatkowo, gminne „Plany ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego lub innych zagrożeń” powinny obejmować wszystkie zabytki ruchome wpisane do Rejestru Zabytków, także te, które nie stanowią własności lub nie są w użytkowaniu Gminy.

Gminny Plan Ochrony Zabytków na Wypadek Konfliktu Zbrojnego i Sytuacji Kryzysowych został dla Gminy Olszanka, opracowany w 2005 roku i zatwierdzony przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Opolu oraz Szefa Obrony Cywilnej Powiatu Brzeskiego w Opolu, mający od tego czasu moc obowiązującą.

A. Zabytki ruchome stanowiące własność lub użytkowane przez Gminę

Pod opieką samorządu gminnego znajduje się jeden następujący zabytek ruchomy:
Czeska Wieś – Dom Ludowy – dekoracja stropu sali głównej i pomieszczenia gospodarczego na I piętrze.

B. Zabytki ruchome nie stanowiące własności Gminy

W obrębie Gminy Olszanka znajdują się zabytki ruchome stanowiące wyposażenie 7 kościołów, które wszystkie są wpisane do Rejestru Zabytków Ruchomych woj. opolskiego:

1. Czeska Wieś – wyposażenie kościoła filialnego rzymsko-katolickiego p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa
2. Jankowice Wielkie – wyposażenie kościoła filialnego rzymsko-katolickiego p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Panny Marii

3. Krzyżowice – wyposażenie kościoła filialnego rzymsko-katolickiego p.w. Wniebowstąpienia Pańskiego
4. Michałów – wyposażenie kościoła parafialnego rzymsko-katolickiego p.w. św. Jadwigi Śląskiej
5. Michałów – wyposażenie kościoła poewangelickiego p.w. św. Michała
6. Obórki – wyposażenie kościoła poewangelickiego (polsko-katolickiego) p.w. św. Piotra i Pawła
7. Pogorzela – wyposażenie kościoła parafialnego rzymsko-katolickiego p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa.

5.6.5. Zabytki techniki

Zgodnie z zaleceniami Rozporządzenia Ministra Kultury i Sztuki z dnia 26.05.2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków (Dz. U. 2011 nr 113, poz. 661) dla zabytków techniki wykonano karty adresowe i włączono je do Gminnej Ewidencji Zabytków. W obrębie Gminy Olszanka znajduje się obecnie obiektów, stanowiących nieruchome zabytki techniki. Są to:

1. Jankowice Wielkie – kuźnia w zespole folwarcznym
2. Michałów – młyn elektryczny
3. Olszanka – gorzelnia, później płatkarnia
4. Olszanka – młyn elektryczny, ob. dom mieszkalny
5. Olszanka – wieża ciśnień
6. Pogorzela – kuźnia
7. Przylesie – młyn wodny.

Spośród 7 zabytków techniki 3 z nich stanowią młyny a 2 kuźnie. Dwa obiekty w Olszance (gorzelnia i młyn) zostały już przebudowane, pozostałe są dziś nieczynne, z wyjątkiem 1 - wieży ciśnień - w Olszance. Wszystkie obiekty są własnością prywatną z wyjątkiem wieży ciśnień, która jest własnością komunalną. Dwa obiekty - kuźnia w Pogorzeli i młyn wodny w Przylesiu - znajdują się w złym stanie technicznym.

5.6.6. Zabytkowe układy zieleni kształtowanej

Tereny te najczęściej stanowią integralną część jednego z obszarów chronionych strefą „A”, „B” lub „K” choć niekiedy występują samotnie.

Teren zabytkowych założeń zieleni należy zachować w granicach historycznych. Nie należy dzielić tych terenów na działki użytkowe, a w miarę możliwości zachować własność całości lub dążyć do scalania gruntów przez jednego właściciela.

Na obszarach chronionych założeń zieleni wprowadza się zakaz prowadzenia jakichkolwiek inwestycji bez uzgodnienia z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków i Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody.

Wszelkie prace porządkowe i renowacyjne należy prowadzić w uzgodnieniu z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Gdy nie przewiduje się prac renowacyjnych należy pozostawić zbiorowisko naturalnej sukcesji przyrodniczej. W miarę możliwości należy zachować dawne funkcje poszczególnych części zespołów pałacowych, folwarki jako tereny gospodarcze, polany parkowe jako łąki krajobrazowe (bez wprowadzania nasadzeń), tereny zadrzewione jako naturalne masywy zieleni. Prace melioracyjne powinny być projektowane i prowadzone w ten sposób, aby nie niszczyć naturalnych zadrzewień, zwłaszcza tych rosnących nad brzegami cieków wodnych. Prace melioracyjne winny dążyć do odtworzenia dawnego systemu wodnego.

Aleje i szpalery należy konserwować odtwarzając i uzupełniając ubytki tymi samymi gatunkami drzew. Są to bowiem naturalne pasy ochronne, których kontynuację powinno się przewidzieć w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego i planach zadrzewień. Zalecane jest stosowanie do obsadzeń gatunków drzew trwałych i długowiecznych.

Postuluje się połączenie poszczególnych założeń zielonymi pasami zadrzewień zlokalizowanymi wzdłuż cieków wodnych, alej, grup zadrzewień śródpolnych tworząc ciągi ekologiczne.

Na terenie Gminy Olszanka znajduje się 9 następujących, zabytkowych układów zieleni kształtowanej, ujętych w Ewidencji, z których 2 są wpisane do Rejestru Zabytków:

1. Czeska Wieś - cmentarz rzymsko-katolicki
2. Gierszowice - cmentarz rzymsko-katolicki
3. Janów - park w zespole dworskim (wpisany do Rejestru Zabytków)
4. Jankowice Wielkie - cmentarz rzymsko-katolicki
5. Jankowice Wielkie – park w zespole folwarcznym
6. Krzyżowice - cmentarz rzymsko-katolicki
7. Michałów – dawny cmentarz ewangelicko-augsburski
8. Obórki - park krajobrazowy (wpisany do Rejestru Zabytków)
9. Obórki - cmentarz ewangelicko-augsburski.

Wszystkie 7 cmentarzy stanowi własność kościelną i pozostaje w użytkowaniu parafii w Michałowie i Pogorzeli. Również 3 parki w zespołach dworskich (Janów, Obórki) i folwarcznych (Jankowice Wielkie) wszystkie 3, wraz z dawnymi dworami, aktualnie znajdują się w rękach prywatnych.

5.6.7. Strefy ochrony konserwatorskiej

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Olszanka powinno określić maksymalny zasięg przestrzenny oraz ogólne zasady i sposób zagospodarowania następujących stref:

- **A – ścisłej ochrony konserwatorskiej**
- **B – pośredniej ochrony konserwatorskiej**
- **K – ochrony krajobrazu kulturowego.**

Strefy te winny być uwzględnione w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

5.6.7.1. Strefa A – ścisłej ochrony konserwatorskiej

Obejmuje obszar, na którym elementy dawnego układu przestrzennego zachowały się w stanie nienaruszonym lub jedynie nieznacznie zniekształconym. Jest to obszar uznany za szczególnie ważny jako materialne świadectwo historyczne.

W strefie tej zakłada się pierwszeństwo wymagań konserwatorskich nad wszelką prowadzoną współcześnie działalnością inwestycyjną, gospodarczą i usługową. Zakres ochrony konserwatorskiej wymaga zachowania bryły obiektów i dachów co do kształtu i materiału, podziałów elewacji, stolarki okiennej i drzwiowej, architektonicznego wystroju.

Szczegółowe standardy zabudowy i zagospodarowania terenu należy określić na etapie sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Powinny one uwzględniać następujące cele:

- zachowanie historycznego układu przestrzennego tj. rozplanowania dróg, ulic, placów, linii zabudowy, kompozycji wnętrz urbanistycznych i kompozycji zieleni
- konserwacja zachowanych głównych elementów układu przestrzennego, szczególnie:

posadzki (nawierzchnie, ciek i zbiorniki wodne, sposób użytkowania gruntów), ścian (zabudowa, zieleń) oraz dążenie do usunięcia elementów uznanych za zniekształcające założenia historyczne i odtworzenia elementów zniszczonych w oparciu o szczegółowe warunki określone każdorazowo przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków

- dostosowanie nowej i modernizowanej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej, w zakresie sytuacji, skali, bryły, geometrii dachów, podziałów elewacji architektonicznych, proporcji powierzchni murów
- usunięcie lub przebudowa obiektów dysharmonizujących,
- dostosowanie współczesnych funkcji do wartości zabytkowego zespołu i jego poszczególnych obiektów, nawiązanie do ich programu historycznego i eliminacji uciążliwych funkcji.

W obrębie strefy „A” wszelka działalność budowlana dotycząca obiektów wpisanych do rejestru zabytków lub na mocy miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz podziały nieruchomości naruszające i zmieniające zabytkowy układ urbanistyczny wymagają pozwolenia Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

W strefie „A” ochronie podlegają wszelkie znaleziska archeologiczne. Ustala się wymóg uzyskania pozwolenia Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na podjęcie prac ziemnych, prowadzonych w obrębie stanowisk archeologicznych. W wypadku podejmowania inwestycji budowlanych inwestor musi przeprowadzić uzgodnienia projektu inwestycyjnego oraz zapewnić nadzór archeologiczny nad pracami ziemnymi lub badaniami ratowniczymi.

W obrębie Gminy Olszanka - strefa „A” obejmuje :

Wszystkie obiekty wpisane do Rejestru Zabytków czyli 48 obiektów architektury i budownictwa, 2 zabytkowe założenie zieleni oraz 9 stanowisk archeologicznych znajdujące się we wsiach:

- 48 obiektów architektury znajdujących się we wsiach: Czeska Wieś (2), Gierszowice (4), Jankowice Wielkie (7), Janów (3), Krzyżowice (2), Michałów (4), Obórki (2), Olszanka (1), Pogorzela (7), Przylesie (16),
- 2 zabytkowe założenia zieleni znajdujące się we wsiach Janów i Obórki,
- 9 stanowisk archeologicznych wpisanych do Rejestru Zabytków Archeologicznych znajdujących się we wsiach: Jankowice Wielkie (1), Janów (2), Obórki (4), Pogorzela (2).

5.4.7.2. Strefa B – pośredniej ochrony konserwatorskiej

Obejmuje obszary, w których elementy dawnego układu zachowały się w stosunkowo dobrym stanie. Zakres ochrony konserwatorskiej wymaga zachowania bryły obiektów i dachów, co do kształtu i materiału, podziałów elewacji, stolarki okiennej i drzwiowej oraz wystroju architektonicznego, w odniesieniu do obiektów objętych ochroną konserwatorską.

Szczegółowe standardy zabudowy i zagospodarowania terenu należy określać na etapie sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Powinny one uwzględniać następujące cele:

- dążenie do zachowania zasadniczych elementów historycznego rozplanowania, przede wszystkim układu dróg i rodzaju ich pokrycia oraz podziału działek i sposobu ich zagospodarowania,
- restauracja i modernizacja techniczna obiektów o wartościach kulturowych,
- dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej w zakresie skali i formy bryły zabudowy, przy założeniu harmonijnego współistnienia elementów kompozycji historycznej i współczesnej.

W strefie tej należy prowadzić działalność inwestycyjną uwzględniając istniejące już związki przestrzenne i planistyczne. Wszelkie prace ziemne prowadzone w obrębie stanowisk

archeologicznych powinny być prowadzone po uzgodnieniu z Opolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

W obrębie Gminy Olszanka strefy „B” obejmują:

- dla wsi Michałów i Przylesie – zachowane obszary zwartej, regularnej zabudowy wiejskiej, założone pierwotnie na planie owalnicy, później przekształcone i zachowane w kształcie niezmienionym od XIX w.,
- dla wsi: Jankowice Wielkie, Krzyżowice, Olszanka – zespoły dworsko-folwarczne obejmujące obszary dawnych dworów, folwarków z zabudowaniami folwarcznymi, rządówkami (Krzyżowice) i oficynami (Jankowice Wielkie, Olszanka) oraz zespołami domów robotników folwarcznych (czworakami),
- dla wsi Janów i Obórki – zespoły dworsko-parkowe z zabudowaniami folwarcznymi, czworakami i innymi obiektami zabytkowymi poza tymi zespołami,
- dla wsi Michałów – dawny zespół pałacowy oraz zespół 2 kościołów z plebaniami,
- dla wsi Pogorzela – zespół kościoła parafialnego z plebanią,
- dla wsi Czeska Wieś, Gierszowice, Jankowice Wielkie i Krzyżowice zespoły kościołów filialnych i cmentarze rzymsko-katolickie,
- dla wsi Obórki zespół kościoła i cmentarza ewangelicko-augsburskiego,
- dla wszystkich wsi pozostałe obiekty zabytkowe znajdujące się w Ewidencji.

5.6.7.3. Strefa W i OW – ochrony archeologicznej

Wszelkie prace ziemne w obrębie wszystkich stanowisk archeologicznych muszą być poprzedzone ratowniczymi badaniami archeologicznymi prowadzonymi przez archeologów na koszt inwestora. O terminie rozpoczęcia prac ziemnych i wyborze wykonawcy ratowniczych badań archeologicznych należy powiadomić Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Na inwestorze i wykonawcy ciąży obowiązek każdorazowego powiadamiania Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o wszelkich nowych znaleziskach archeologicznych, zgodnie z art. 32 ust 1 oraz art. 33 ust 1 ustawy z dnia 23.07.2003 r. W przypadku nowych odkryć archeologicznych niezbędne jest przeprowadzenie badań ratowniczych archeologicznych celem zabezpieczenia i udokumentowania znalezisk.

Stanowiska naziemne - takie jak grodziska czy kurhany – czyli trwałe elementy krajobrazowe, nie mogą być zabudowane, przeobrażane, niwelowane, a wszelkie roboty ziemne w ich obrębie są dopuszczalne wyłącznie za zgodą Ministra Kultury.

Stanowiska płaskie – zlokalizowane pod powierzchnią – mogą być objęte różnorodnymi pracami.

Użytkowanie rolnicze gruntu zawierającego relikty kulturowe, nawet jeśli na powierzchni terenu i w warstwie ornej występują zabytki ruchome, może być prowadzone bez przeszkód, z wyłączeniem głębokiej orki.

Dla ochrony zabytków archeologicznych wytyczne wyróżniają 2 następujące strefy:

- strefa „W” – ochrony archeologicznej
- strefa „OW” – obserwacji archeologicznej.

Strefa „W” – ochrony archeologicznej.

Jest to obszar występowania zwartych nawarstwień lub nagromadzeń pozostałości kulturowych pradziejowych i historycznych. Wszelkie roboty ziemne w strefie „W” muszą być prowadzone wyłącznie za zezwoleniem Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,

zgodnie z warunkami tegoż zezwolenia, a w wypadku stanowisk naziemnych za zgodą Ministra Kultury.

W obrębie Gminy Olszanka strefa „W” obejmuje:

- 9 stanowisk archeologicznych, wpisanych do Rejestru Zabytków, znajdujących się we wsiach: Jankowice, Janów, Obórki i Pogorzela. Stanowiska te są zlokalizowane na mapach topograficznych w skali 1.25.000, znajdujących się w archiwum WKZ,
- 54 tj. wszystkie pozostałe stanowiska archeologiczne, znajdujące się we wsiach: Czeska Wieś, Gierszowice, Jankowice Wielkie, Janów, Krzyżowice, Michałów, Obórki, Pogorzela, Przylesie są zlokalizowane na mapach topograficznych w skali 1.25.000, znajdujących się w archiwum WKZ.

Strefa OW – obserwacji archeologicznej

Są to tereny w pobliżu stanowisk archeologicznych, w miejscach o dużym prawdopodobieństwie występowania nowych znalezisk, które stanowią strefę przypuszczalnego występowania znalezisk archeologicznych. W jej obrębie wszelkie prace ziemne i wykopy budowlane winny być prowadzone pod nadzorem archeologicznym, po uprzednim uzyskaniu zgody od Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Opolu.

Wszelkie inwestycje planowane na obszarach objętych strefą „OW” powinny być uzgodnione z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Opolu.

W obrębie Gminy Olszanka strefa „OW” pokrywa się ze strefą „W”.

5.6.7.4. Strefa K – ochrony krajobrazu kulturowego

Obejmuje tereny krajobrazu integralnie związanego z zespołem zabytkowym, znajdujące się w jego otoczeniu lub obszary o ukształtowanym, w wyniku działalności ludzkiej, wyglądzie. Szczegółowe standardy zabudowy i zagospodarowania terenu należy określić na etapie sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Standardy te powinny uwzględniać następujące cele:

- restaurację zabytkowych elementów krajobrazu urządzonego, ewentualnie z częściowym ich odtworzeniem,
- ochronę krajobrazu naturalnego związanego przestrzennie z historycznym założeniem,
- ochronę form i sposób użytkowania takich terenów jak: rozłogi pól, układy dróg, miedz, zadrzewień śródpolnych, alej, szpalerów, grobli, stawów, przebiegi cieków wodnych, z zaleceniem utrzymania wykształconego sposobu parcelacji gruntów i form użytkowania,
- zaleca się, aby nową zabudowę poddać szczegółowym rygorom odnośnie gabarytów i sposobu kształtowania bryły, ustalić za dopuszczalne co najwyżej dwie kondygnacje z dachami o stromych połaciach, krytych dachówką ceramiczną, ewentualnie z użytkowym poddaszem skrytym w dachu.

Jest to strefa ochrony wszelkich elementów krajobrazotwórczych (drogi, zespoły zieleni – np. lasy, ciek wodny i inne), wobec których jakiekolwiek ingerencje winny być uzgadniane z Opolskim Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków.

W strefie K w obrębie gminy Olszanka można wyróżnić 2 następujące formy ochrony przyrody:

- rezerwat przyrody
- użytki ekologiczne.

Leśny rezerwat przyrody „Przylesie”

Jest położony w zachodniej części Wysokiego Lasu, przy zachodniej granicy gminy, na zachód od wsi Przylesie. Rezerwat jest częściową formą ochrony. Chroni fragment lasów liściastych, tworzących formy przejściowe od grądów do olsów i łęgów. Drzewostan części rezerwatowej lasu jest jedno lub dwupiętrowy. Najcenniejszym jest w nim 200-letni drzewostan dębowy, stanowiący unikat na skalę krajową. Ponadto w rezerwacie występuje 7 gatunków roślin chronionych: podkolana białego, marzanki wonnej, wawrzynka wilcze łyko, kopytnika pospolitego, konwalii majowej, bluszczu pospolitego. Ze zwierząt występuje tu sarna, dzik a z ptaków dzięcioł pstry duży, sójka, sikora, kowalik.

Użytek ekologiczny „Kanał Młyński”

W południowo-zachodniej części gminy znajduje się użytek ekologiczny „Kanał Młyński” obejmujący stare koryto kanału łączącego młyny wodne w miejscowościach Głębocko – Osiek Grodkowski – Michałów z przyległymi doń bagnami.

Ponadto ochronie podlega obszar, mający znaczenie dla Wspólnoty Natura 2000, „Opolska Doliny Nysy Kłodzkiej”. W granicach tego obszaru znalazł się kilkukilometrowy kompleks siedlisk przyrodniczych reprezentatywny dla dolnego biegu Nysy Kłodzkiej. Siedliskiem priorytetowym są zbiorowiska łęgowych lasów wierzbowych, występują też zbiorowiska łęgów dębowo-wiązowo-jesionowych. W drzewostanach grądowych występują też 2 gatunki wskaźnikowe ptaków: muchołówki białoszyjce i dzięcioła średniego.

Ekologiczny System Obszarów Chronionych uzupełniają zabytkowe układy zieleni kształtowanej, na które składają się:

- parki dworskie w Janowie i Obórkach,
- cmentarze parafialne rzymsko-katolickie i ewangelickie w Czeskiej Wsi, Gierszowicach, Janowie, Jankowicach Wielkich, Krzyżowicach, Michałowie i Obórkach,
- zachowane drogi historyczne, obecnie częściowo polne i leśne,
- ciągi drzew przydrożnych i zadrzewienia śródpolne.

5.7. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Najcenniejszymi zabytkami w gminie Olszanka są niewątpliwie najstarsze gotyckie kościoły, czyli najpierw kościoły w Czeskiej Wsi i Gierszowicach (ok. 1300 r.) a także w Pogorzeli, Jankowicach Wielkich i Michałowie (ewangelicki i katolicki) - 1 połowa XIV w. Nieco późniejsze, bo z XV w., są kościoły w Obórkach i do niedawna w Krzyżowicach. Bowiem badania konserwatorskie w ostatnim czasie przesuwają datę powstania tego kościoła aż na połowę XIV w., w związku z czym staje się on najstarszym zachowanym, drewnianym kościołem na Śląsku a może i w Polsce.

Wszystkie kościoły posiadają bogate wyposażenie wnętrz a kościoły w Pogorzeli i Krzyżowicach cenne gotyckie polichromie. Ponadto ciekawy jest również zespół pałacowo – kościelny w Michałowie (1615-18). Wszystkie te obiekty są wpisane do Rejestru Zabytków woj. opolskiego.

6. Analiza szans i zagrożeń dziedzictwa kulturowego

Szansą dla Opolszczyzny jest regionalny zasób zabytkowy, występowanie obiektów zabytkowych na terenie całego województwa. Atutami są pomniki historii oraz zespoły rezydencjonalne i zamki o znaczeniu ponadregionalnym, sakralna architektura drewniana i zespoły średniowiecznych kościołów z polichromiami. Samorządy wykorzystują zasoby

zabytkowe i przyrodnicze do popularyzacji i promocji gmin. W ostatnich latach wiele zabytkowych obiektów, będących własnością samorządów poddano konserwacji i adaptacji poszerzając o nowe kulturowe i turystyczne oferty.

Wzrosło też społeczne zainteresowanie lokalną historią i zabytkami. Społeczności lokalne szukają wyróżników swych miejscowości (często z dziedzictwa kulturowego) aby kreować nowe produkty turystyczne. Wzrosło też zainteresowanie dziedzictwem niematerialnym m. in. dziedzictwem kulinarnym regionu.

Jednocześnie podstawowe problemy związane ze skuteczną opieką nad zabytkami to niewystarczające fundusze, słaba edukacja w obszarze regionalnego dziedzictwa, brak wiedzy i skutecznych narzędzi. Z jednej strony jest to wynikiem słabego zaangażowania gmin w finansowanie opieki nad zabytkami, problemy prywatnych właścicieli zabytków, którzy mają mniejsze szanse na pozyskanie dotacji (a z dotacji unijnych są w zasadzie wykluczeni).

Równocześnie część właścicieli zabytków ma niski poziom wiedzy o opiece nad zabytkami, podobnie jak część samorządów. Także szeroko rozumiana edukacja, o znaczeniu dziedzictwa kulturowego, jest niewystarczająca. Wynika ona z jednej strony z braku ciekawych i szeroko popularyzowanych programów nauczania, z drugiej strony ze szczupłych kadr badaczy dziedzictwa kulturowego Opolszczyzny oraz braku organizacji pozarządowych i społeczników zajmujących się tą problematyką na poziomie regionalnym. Brak też kompleksowego systemu ochrony dziedzictwa niematerialnego.

Niepokojące jest minimalistyczne zaangażowanie samorządów w ochronę krajobrazu regionu, dbałość o utrzymanie zabudowy z zachowaniem tradycyjnych form i materiałów oraz szybki proces utraty zabytków techniki i zabudowy folwarcznej. Ponadto problemem jest niewielkie wykorzystanie nowoczesnych narzędzi ochrony zabytków oraz utrwalania i udostępniania wiedzy o nich.

6.1. Ocena szans i zagrożeń dziedzictwa kulturowego gminy

Struktura funkcjonalno-przestrzenna Olszanki kształtowała się przez wiele wieków i miała na nią wpływ uwarunkowania o różnej genezie. Do najważniejszych czynników należą: uwarunkowania historyczne, uwarunkowania przyrodnicze (w tym pokrycie terenu – lasy, ukształtowanie terenu) oraz trwałe elementy zagospodarowania zarówno naturalne jak antropogeniczne, takie jak: rzeki, drogi wysokich klas technicznych, tereny kolejowe, zamknięte tereny wojskowe, które stanowią bariery przestrzenne.

W Gminie Olszanka bariery takie stanowią: autostrada A4 i droga krajowa nr 94 oraz linia kolejowa. Gmina Olszanka jest usytuowana pomiędzy autostradą A4 i drogą krajową a linią kolejową biegnącą przez jej środek. Lecz ten układ komunikacyjny równocześnie sytuuje gminę w strategicznym miejscu układu drogowego. Autostrada A4, relacji Zgorzelec – Medyka, przebiega po południowo-zachodniej stronie gminy, z węzłem zjazdowym w sąsiedztwie wsi Przylesie, usytuowanym dokładnie w połowie drogi między Wrocławiem a Opolem. Droga krajowa nr 94 w północno-wschodniej części gminy, na szlaku Wrocław-Opole, zapewnia dostępność do Opola. Lokalna linia kolejowa relacji Nysa-Brzeg jest ważnym połączeniem z Brzegiem, stanowiącym węzeł komunikacji kolejowej. Natomiast 3 drogi wojewódzkie nr: 401, 458 i 462 tworzą szkielet komunikacyjny włączający gminę w system powiązań regionalnych.

Gminę wiejską Olszanka tworzy 10 następujących sołectw: Czeska Wieś, Gierszowice, Jankowice Wielkie, Janów, Krzyżowice, Michałów, Obórki, Olszanka, Pogorzela i Przylesie. Najczęściej występującym układem przestrzennym we wsiach gminy Olszanka jest ulicówka (Czeska Wieś, Gierszowice, Janów, Obórki, Olszanka, Pogorzela). Mniej liczna jest przydrożnica (Jankowice Wielkie, Krzyżowice) i owalnica (Michałów, Przylesie). Wszystkie wsie mają charakter zwartej zabudowy, brak jest zabudowy rozproszonej.

Ogólnie układy przestrzenne wsi w gminie Olszanka nie reprezentują wybitnych wartości historycznych, kompozycyjnych i krajobrazowych i nie wymagają ochrony prawnej z wyjątkiem wsi Michałów i Przylesie. Wieś Michałów, powstała w XIII w., w 1615 r. uzyskała prawa miejskie, które utraciła w latach 70-tych XIX w., przekształcając się ponownie w wieś. Natomiast wieś Przylesie, powstała w XIII w. jako owalnica, przekształciła się w ulicówkę (a ściślej dwuulicówkę) na planie regularnego prostokąta, o układzie niezmiennym od początku XIX w.

W większości wsi wymienione układy są naruszone w niewielkim stopniu. Nowa zabudowa (mieszkaniowa i usługowa) występuje głównie w większych wsiach (Czeska Wieś, Krzyżowice, Michałów, Olszanka, Pogorzela, Przylesie). Zmiana charakteru zabudowy następuje w wyniku przebudowy, wymiany i uzupełnień z pominięciem cech tradycyjnych i regionalnych. Stopień występowania tych zjawisk jest proporcjonalny do natężenia ruchu budowlanego: wyższy w większych wsiach, niewielki w mniejszych wsiach.

6. 2. Uwarunkowania przyrodnicze

Gmina Olszanka charakteryzuje się dużą harmonią krajobrazu, mimo zachwianych mechanizmów ochrony i równowagi biologicznej. System przyrodniczy gminy tworzony jest przez układ przestrzenny form przyrodniczych, na który składają się:

- korytarze ekologiczne - elementy tranzytowe, składające się z mało zniekształconych, stanowiących połączenie rozproszonych kompleksów leśnych i zieleni śródpolnej, sprzyjających migracji flory i fauny, których główną funkcją jest zapewnienie ciągłości przestrzennej dla sąsiednich ekosystemów. Korytarze ekologiczne, sprzyjające utrzymaniu równowagi w przyrodzie, powinny być chronione przed nadmierną urbanizacją i wykorzystaniem gospodarczym;
- niewielkie i rozproszone kompleksy leśne pełniące rolę lokalnych węzłów ekologicznych i oddziałujące na bezpośrednio przyległe obszary.

Gmina Olszanka położona jest w obrębie 3 korytarzy ekologicznych. Południowo - wschodnia część gminy jest położona w obrębie korytarza ekologicznego Doliny Nysy Kłodzkiej, o randze krajowej. Pozostała część gminy, dzięki 2 korytarzom ekologicznym: Doliny Pępickiego i Przyleskiego Potoku, jest powiązana z węzłowym obszarem rangi europejskiej - Doliną Środkowej Odry.

Obszar chronionego krajobrazu

Obszary chronionego krajobrazu powołuje się w celu zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów o różnych typach środowiska. Głównym powodem ich powoływania jest:

- pełnienie funkcji korytarza ekologicznego,
- stanowienie obszarów predestynowanych do rozwoju turystyki i wypoczynku.

Działalność gospodarcza na takim obszarze nie ulega poważniejszym ograniczeniom, lecz powinna być prowadzona w sposób nie naruszający stanu względnej równowagi ekologicznej. Reżim prawny obszaru chronionego krajobrazu powinien z jednej strony zapewnić ochronę przed uciążliwościami przemysłowymi, a z drugiej – wykorzystać te tereny dla celów ekoturystyki i produkcji zdrowej żywności.

W myśl postanowień ustawy o ochronie przyrody obszar chronionego krajobrazu to obiekt pełniący poza funkcją przyrodniczo - krajobrazową funkcję turystyczno-rekreacyjną. Często obszary te są barierami ekologicznymi rozwoju urbanizacji. W gminie Olszanka ekologiczne bariery rozwoju urbanizacji stanowią:

- obszar Wspólnoty „Opolska Dolina Nysy Kłodzkiej”,

- rezerwat przyrody „Przylesie” stanowiący gminny węzeł ekologiczny,
- użytek ekologiczny „Kanał Młyński”,
- kompleksy leśne o różnym poziomie zrównowżenia ekologicznego, występujące w zachodniej części gminy w okolicy Przylesia oraz w dolinie Nysy Kłodzkiej,
- dolina rzeczna Nysy Kłodzkiej pełniąc funkcję naturalnego łącznika pomiędzy obszarami zasilającymi a zasilanymi; doliny Potoku Pępickiego, Przyleskiego i Gierszowickiego wymagają prac renaturalizacyjnych, przywracających ich naturalne funkcje przyrodnicze,
- zbiorowiska roślinności siedlisk wilgotnych i bagiennych jako obszary występowania cennych zasobów przyrodniczych,
- zespoły zadrzewień i zakrzewień śródpolnych nadające krajobrazowi mozaikowość, zapewniająca bioróżnorodność, tworząca nisze ekologiczne dla zwierzyny płowej i ptactwa, jak również zadrzewienia przydrożne.

6.3. Uwarunkowania historyczne

Gmina Olszanka należy do terenów bogatych w zasoby dziedzictwa kulturowego. Ślady osadnictwa prehistorycznego są dzisiaj udokumentowane 63 stanowiskami archeologicznymi, z których 9 zostało wpisanych do Rejestru Zabytków Archeologicznych woj. opolskiego. Najliczniejsze są stanowiska i osady z okresu średniowiecza, oprócz tego występują stanowiska z epoki kamienia i żelaza. Części śladów pradziejowego osadnictwa nie udało się zlokalizować.

Z chronologii rozwoju osadnictwa na terenie gminy wynika, iż najstarsze osadnictwo powstało już w średniowieczu – wsie Michałów i Pogorzela istniały już w XIII w. z kościołami wzmiankowanymi w 1276 r. w Michałowie i w 1273 r. w Pogorzeli. W XIV w. wzmiankowane są kościoły w Gierszowicach ok. 1300 r., Czeskiej Wsi w 1310 r., w Obórkach w 1335 r., Krzyżowicach w 1376 r. i Przylesiu w 1376 r. Również w XIV w. wzmiankowane są miejscowości Olszanka w 1333 r. i Jankowice Wielkie w 1352 r. (choć kościół w Jankowicach Wielkich jest wzmiankowany dopiero w 1483 r.), zaś Janów w 1409 r. Zatem wszystkie miejscowości w gminie Olszanka mają średniowieczną metrykę.

Ponadto na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami ochronie podlegają:

- 48 obiektów architektury i budownictwa, wpisanych do rejestru zabytków, wg wykazu zamieszczonego w rozdz. 5.3. „Zabytki objęte prawnymi formami ochrony”,
- 525 - obiektów zabytkowych wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków wg wykazu, w rozdz. 5.4. „Zabytki w Gminnej Ewidencji Zabytków.”,
- 63 stanowisk archeologicznych wg. wykazu w rozdz. 5.4.3. „Zabytki archeologiczne”,
- 9 zabytkowych układów zieleni kształtowanej, wg. wykazu w rozdz. 5.4.6. „Zabytkowe układy zieleni kształtowanej”
- 3 strefy ochrony krajobrazu kulturowego „K” wg. wykazu w rozdz. 5.4.7 „Strefy ochrony konserwatorskiej”.

7. Założenia programowe – misja, cele, priorytety i kierunki działań

Misja

Akceptacja i odpowiedzialność za dziedzictwo kulturowe, które prowadzi do skutecznej ochrony i opieki nad zabytkami regionu oraz wyznacza kierunki rozwoju Opolszczyzny. Wizja opieki w 2022 roku

Opolszczyzna jest regionem przenikających się kultur działających na rzecz wspólnego dobra jakim jest dziedzictwo kulturowe. Jego mieszkańcy są świadomi wartości i znaczenia dziedzictwa kulturowego, budującego tożsamość regionu oraz inspirującego i aktywizującego

do działania na rzecz województwa i lokalnych społeczności. Dzięki akceptacji dziedzictwa, współpracy i przyjętym rozwiązaniom systemowym, ukierunkowanym na rzecz zadbanego zasobu materialnego, przyrodniczego i trosce o dziedzictwo niematerialne, region wzmacnia swój potencjał społeczny, turystyczny i rozwojowy.

7.1. Kierunki działań proponowane w ramach realizacji przyjętych priorytetów

Cel strategiczny I: Skuteczna ochrona i opieka nad regionalnym dziedzictwem kulturowym.

Przyjęta w **Programie** wizja Opolszczyzny jako regionu przenikających się kultur, działających na rzecz dziedzictwa kulturowego, wymaga spójnych i konsekwentnych działań. Tylko wspólne i aktywne uczestnictwo w kulturze oraz pamięci o skomplikowanej historii Opolszczyzny, pozwoli na podejmowanie skutecznych działań umożliwiających zachowanie wyjątkowych cech i zasobów krajobrazu kulturowego regionu.

Ten cel strategiczny wiąże się z potrzebą utrzymania i poprawy stanu zachowania dziedzictwa kulturowego. Zadania koncentrują się zatem na zabytkach uznawanych za charakterystyczne dla regionu i szczególnie zagrożone. Konieczne jest również monitorowanie zasobów oraz ich badania i dokumentowanie. Konieczne jest też podporządkowanie działań inwestycyjnych wartościom historycznych terenów zurbanizowanych i przyrodniczych, harmonizowania zabudowy i porządkowania zabytkowych struktur. Konieczne jest też nowoczesne i profesjonalne zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego. Priorytet I: Utrzymanie i poprawa stanu zachowania regionalnego dziedzictwa kulturowego.

1. Zachowanie obiektów i zespołów zabytkowych i ich otoczenia w dobrym stanie technicznym i estetycznym,
2. Systemowe działania na rzecz zabytków stanowiących wyróżnik regionu oraz obiektów zagrożonych,
3. Działania na rzecz utrzymania tradycyjnej zabudowy oraz stosowania tradycyjnych materiałów form architektonicznych.

Priorytet II: Badanie, dokumentowanie i monitorowanie zasobów regionalnego dziedzictwa kulturowego.

1. Weryfikacja i uzupełnienie rejestru Zabytków oraz wojewódzkiej ewidencji zabytków,
2. Zwiększanie roli środowisk naukowych w działaniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego,
3. Monitorowanie stanu zachowania zabytków ruchomych województwa opolskiego,
4. Opracowanie listy dóbr kultury współczesnej Opolszczyzny.

Priorytet III: Ochrona krajobrazu regionu uwzględniającego wartości kulturowe i przyrodnicze.

1. Wdrażanie narzędzi dedykowanych ochronie krajobrazu kulturowego,
2. Realizacja świadomej ochrony krajobrazu kulturowego,
3. Integracja działań ochrony krajobrazu w obszarze dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego

Priorytet IV: Profesjonalna i nowoczesna ochrona i zarządzanie zasobami dziedzictwa kulturowego

1. Zwiększanie aktywności samorządów w obszarze dziedzictwa kulturowego,
2. Rozwój opieki instytucjonalnej nad dziedzictwem kulturowym
3. Wdrażanie nowoczesnych narzędzi ochrony zabytków.

Cel strategiczny II: Zasoby dziedzictwa kulturowego jako źródło tożsamości i wyznaczania kierunków rozwoju województwa opolskiego.

Znaczenie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego w rozwoju przestrzennym i społeczno-gospodarczym regionu jest czytelne głównie dla specjalistów, natomiast dla właścicieli zabytków i lokalnych społeczności jest zróźnicowane i raczej niewielkie. Dlatego uspołecznienie dbałości o zasób materialny i przyrodniczy oraz dziedzictwo niematerialne jest tu bardzo ważne, gdyż tylko przez osobiste doświadczenia i budowanie wspólnoty opartej na wartościach wypływających lokalnej historii i tradycji można poszerzyć krąg mieszkańców akceptujących potrzebę zachowania dziedzictwa i jego twórczego wykorzystania. Cel ten realizuje pielęgnowanie dziedzictwa niematerialnego, integrowanie środowisk związanych z ochroną i opieką nad zabytkami i efektywną edukację.

Priorytet I: Zachowanie wielokulturowości regionu oraz tożsamości lokalnej i regionalnej

1. Wspieranie i promocja tworzenia lokalnych izb muzealnych,
2. Wspieranie działalności twórców ludowych i rzemieślników,
3. Popularyzacja wielokulturowego dziedzictwa Śląska Opolskiego.
4. Dofinansowywanie cennych ekspozycji muzealnych

Priorytet II: Rozwijanie współpracy regionalnej i integracji w obszarze dziedzictwa kulturowego

1. Rozwijanie współpracy regionalnej w obszarze dziedzictwa kulturowego,
2. Integracja osób i środowisk związanych ochroną i opieką nad zabytkami.
3. Współpraca z uczelniami wyższymi, wspieranie prac badawczych.

Priorytet III: Edukacja na rzecz aktywnej odpowiedzialności za dziedzictwo kulturowe

1. Zwiększanie aktywności społecznej w obszarze ochrony dziedzictwa kulturowego,
2. Opracowanie kompleksowej oferty edukacyjnej dotyczącej dziedzictwa kulturowego.

Priorytet IV: Świadome wykorzystywanie walorów dziedzictwa kulturowego w rozwoju regionu

1. Rozwój oferty spędzania czasu wolnego w oparciu o wartości krajobrazu kulturowego,
2. Wspieranie inicjatyw związanych z tworzeniem lokalnych usług i produktów wykorzystujących zasoby materialne i niematerialne dziedzictwa,
3. Tworzenie miejsc pracy związanych z dziedzictwem kulturowym.

7.2. Kierunki działań gminnego programu opieki nad zabytkami

7.2.1. Proponowane postulaty dotyczące zabytków architektury i budownictwa

Proponuje się wykonanie kart ewidencyjnych zabytków architektury tzw. „białych” dla wszystkich zabytkowych obiektów drewnianych ujętych w Ewidencji. Ponadto pilnych prac zabezpieczających wymaga kościół ewangelicki, ob. polsko-katolicki, p.w. św. Piotra i Pawła w Obórkach.

Nieużytkowane zabudowania w dawnym zespole folwarcznym w Obórkach (czworaki) powinny zostać niezwłocznie zabezpieczone przed dalszym zniszczeniem i dewastacją. O ile ich stan techniczny okaże się dostateczny można te budynki wykorzystać na cele mieszkalne.

Wobec pozostałych obiektów stanowiących własność prywatną należy wykorzystać wszelkie dostępne przepisami środki dla nakłonienia właścicieli do przeprowadzenia niezbędnych prac zabezpieczających. Istotną tu może okazać się pomoc władz Gminy w uzyskaniu kredytów (np. hipotecznych) na prace zabezpieczające.

7.2.2. Proponowane postulaty dotyczące zabytków techniki

Spośród 7 zabytków techniki 3 stanowią młyny (1 wodny i 2 elektryczne). Młyny elektryczne w Michałowie i Olszance znajdują się one w dostatecznym stanie technicznym lecz

nieczynny młyn wodny w Przylesiu znajduje się w złym stanie technicznym i wymaga zabezpieczenia w trybie pilnym. Również z 2 kuźni, w Jankowicach Wielkich kuźnia w zespole folwarcznym znajduje się w dobrym stanie technicznym, natomiast kuźnia wiejska w Pogorzeli jest w złym stanie technicznym i wymaga pilnego zabezpieczenia przed dalszą dewastacją. Natomiast dawna gorzelnia, zaadaptowana na inne cele oraz czynna wieża ciśnień w Olszance znajdują się także w dobrym stanie technicznym.

7.2.3. Proponowane postulaty dotyczące zabytków ruchomych

Proponuje się wykonanie kart zabytków ruchomych dla rodowego obejścia grobowego dawnych właścicieli Krzyżowic, znajdującego się na cmentarzu w Krzyżowicach. Ponadto proponuje się wykonanie kart dla najwartościowszych nagrobków na wszystkich cmentarzach znajdujących się na terenie gminy.

7.2.4. Propozycje dotyczące stanowisk archeologicznych.

W związku ze znaczną liczbą stanowisk archeologicznych i występowaniem licznych śladów dawnego osadnictwa, postuluje się, aby wszystkie tzw. inwestycje liniowe (wodociągi, kanalizacja sanitarna i deszczowa, sieci energetyczne, melioracje, kablowe), były na obszarze całej gminy, objęte nadzorem archeologicznym w trakcie wykonywania prac ziemnych.

7.2.5. Propozycje dotyczące zabytkowych zespołów zieleni kształtowanej.

Dla zabytkowych założeń zieleni kształtowanej zaleca się wykonanie „Teczek ewidencyjnych cmentarzy” w Czeskiej Wsi, Gierszowicach, Jankowicach Wielkich, Krzyżowicach, Michałowie i Obórkach. W związku ze złym stanem zachowania w pierwszej kolejności należy wykonać dokumentację dla nieczynnego już cmentarza ewangelickiego w Obórkach oraz cmentarza rzymsko-katolickiego w Michałowie.

Ponadto w stanie zadowalającym lecz wymagającym zabiegów pielęgnacyjnych jest dawny park dworski w Obórkach i Janowie, dla których zaleca się również wykonanie „Teczki ewidencyjnej parku”.

Ochroną konserwatorską, przez włączenie do strefy K - ochrony krajobrazu kulturowego - powinny zostać objęte dodatkowo następujące obszary:

1. Projektowane **powiększenie rezerwatu „Przylesie”**

Dotychczasowa ochrona rezerwatowa fragmentu naturalnego lasu na zachodnim skraju dawnej Puszczy Śląskiej jest niewystarczająca, gdyż obejmuje zbyt małą powierzchnię. Ponadto do obecnego rezerwatu przylegają fragmenty dorodnych drzewostanów mieszanych o podobnym wieku jakie występują w rezerwacie (ok. 140 lat), są to nieliczne już starodrzewy gatunków liściastych, pochodzących z lokalnego genotypu. Większość tego drzewostanu wkroczyła w wiek rębności więc szybkie jego usunięcie może zagrozić rezerwatowi. Ponadto drzewostan ten może stać się podstawą do odtworzenia naturalnych zespołów leśnych jak grąd niski i towarzyszący mu las mieszany, ols, łęg wierzbowy - topolowy i łęg wierzbowy. Proponowane powiększenie o 325,32 ha zwiększy docelowo rezerwat do powierzchni 342,16 ha, w tym w gminie Olszanka 30 ha.

2. Proponowany **użytek ekologiczny**

Obejmuje staw śródpolny w okolicy Pogorzeli, będący miejscem występowania roślinności wodnej bagiennej oraz miejscem rozrodu wielu gatunków płazów m. in. ropuchy szarej, zielonej, żaby trawnej, jeziorowej, wodnej). Staw ten cechuje się dużą bioróżnorodnością.

3. Proponowane **pomniki przyrody ożywionej:**

- 2 topole białe w wieku ok. 100 lat,
- 1 dąb szypułkowy w wieku ok. 250 lat.

Wszystkie 3 drzewa znajdują się na terenie kompleksu leśnego w Przylesiu.

Zgodnie ze „Zmianą studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Olszanka” proponuje się objęcie ochroną prawną tych cennych przyrodniczo terenów.

7.3. Zadania wynikające z programu opieki nad zabytkami

Nadal obowiązują zadania wynikające ze „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Olszanka” przyjęte uchwałą nr XIV/121/2000 Rady Gminy Olszanka z dnia 20.02.2000 r. oraz „Zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Olszanka” przyjęte uchwałą nr XXXVIII/232/2013 Rady Gminy Olszanka z dnia 27.09. 2013 r. Powyższe dokumenty określają następujące cele strategiczne gminy:

- tworzenie nowych miejsc pracy w sektorach pozarolniczych
- ochronę środowiska naturalnego
- ochronę środowiska kulturowego
- podnoszenie poziomu zasobności mieszkańców gminy i ich bezpieczeństwa
- podnoszenie atrakcyjności gminy dla mieszkańców, inwestorów i turystów
- promocję gospodarczą gminy.

Na podstawie zadań wynikających z „Programu opieki nad zabytkami województwa opolskiego na lata 2020-2023” proponuje się podjęcie następujących przedsięwzięć:

1. W związku z propozycją utworzenia turystycznego szlaku średniowiecznych polichromii brzeskich oraz bardzo dużą ilością obiektów zabytkowych pilnym się staje opracowanie (choćby niewielkiego objętościowo) foldera promującego zabytki Gminy Olszanka a w pierwszej kolejności cenne średniowieczne kościoły.
2. Gmina Olszanka powinna opracować miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla pozostałych 6 wsi tj. Czeskiej Wsi, Gierszowic, Janowa, Olszanki Michałowa i Pogorzeli.

8. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami

Zakłada się realizację założeń programowych, określonych w rozdziale 7, w ramach podstawowych narzędzi:

- **instrumenty prawne** – wynikających z przepisów ustawowych, m. in. wdrożenia ustawy krajobrazowej, przeprowadzenie audytu krajobrazowego, wdrożenie wojewódzkiego planu zagospodarowania przestrzennego,
- **instrumenty finansowe** – korzystanie z programów uwzględniających finansowanie prac z fundusze europejskich, finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością SWO, dotacje na remonty obiektów wpisanych do rejestru zabytków ujętych w ewidencji zabytków dla właścicieli zabytków wpisanych indywidualnie do rejestru zabytków i nie będących własnością SWO,
- **instrumenty koordynacji** – realizacja projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w strategii wojewódzkiej i innych dokumentach, współpraca w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami, z innymi jednostkami samorządowymi z gminami i powiatami, organizacjami wyznaniowymi i właścicielami zabytków,

- **instrumenty społeczne** – m.in. system konsultacji i dyskusji publicznych, działania edukacyjne, promocyjne, współpraca z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, systemy szkoleń dla właścicieli obiektów zabytkowych w obszarze dziedzictwa kulturowego, działania prowadzące do tworzenia miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami,
- **instrumenty kontrolne** – monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego w województwie, współpraca z WUOZ w Opolu i OT NID w Opolu.

9. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

Fundusze na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami oraz ochronę dziedzictwa kulturowego pochodzą z budżetu państwa (Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych – Fundusz Kościelny), budżetów jednostek samorządów terytorialnych oraz funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Szczególnie ochronie zabytków są poświęcone programy operacyjne uruchomione przez **Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego** (www.mkidn.gov.pl), pozwalające na uzyskanie dofinansowania na realizację zadań publicznych z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego. Programy z priorytetami w obszarze ochrony zabytków to:

- ochrona zabytków, których celem jest zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku, ze szczególnym uwzględnieniem dofinansowania prac przy obiektach najbardziej zagrożonych i najcenniejszych zabytkach, mających szczególne znaczenie dla dziedzictwa kulturowego, zarówno w kontekście ogólnosięciowym jak i lokalnym, gdzie pełnią rolę nośnika historii i tradycji. Na dofinansowanie nie mogą liczyć projekty zakładające przebudowę lub rekonstrukcję obiektów zabytkowych,
- wspieranie działań muzealnych, których celem jest wspieranie działalności muzeów w zakresie opieki konserwatorskiej nad muzealiami, archiwami, księgozbiorami i prezentacji zbiorów w formie atrakcyjnych projektów wystawienniczych i wydawniczych. O dofinansowanie mogą występować samorządowe instytucje kultury, organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne.

Ponadto Ministerstwo wybrało do realizacji w 2020 r. następujące programy:

- kultura ludowa i tradycyjna,
- ochrona dziedzictwa kulturowego za granicą,
- ochrona zabytków archeologicznych,
- miejsca pamięci i trwałe upamiętnienia w kraju,
- groby i cmentarze wojenne w kraju,
- infrastruktura kultury,
- infrastruktura szkolnictwa artystycznego,
- infrastruktura domów kultury,
- kultura dostępna,
- kultura cyfrowa,
- promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków (www.wuozopole.pl)

System finansowania zabytków określa ustawa o ochronie zabytków z 2003 r. (art. 71-83a). Dotacje przyznaje Opolski Wojewódzki Konserwator Zabytków na planowane prace lub refundacje poniesionych wcześniej nakładów, dofinansowanie prac wykonanych w ciągu 3 lat poprzedzających złożenie wniosku. Dotacje na te prace (zwykle nie przekraczające 50%) są przyznawane podmiotom nienależącym do sektora finansów publicznych, czyli osobom

fizycznym, jednostkom samorządu terytorialnego lub właścicielom zabytków wpisanych do rejestru zabytków.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji (www.mswia.gov.pl)

- Program Razem bezpiecznej jest związany z dofinansowaniem zadań poprawiających bezpieczeństwo i zabezpieczenie zabytków (systemy p/pożarowe i p/włamaniowe),
- Fundusz Kościelny jest przeznaczony na remonty i konserwację zabytkowych obiektów sakralnych, tylko na podstawowe prace zabezpieczające sam obiekt bez wystroju, otoczenia obiektów towarzyszących.

Środki samorządowe z budżetu województwa opolskiego.

Ze środków województwa udziela się dotacji celowych na realizację prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach posiadających istotne znaczenie kulturowe dla Opolszczyzny. Inne formy wspierania edukacji popularyzacji dziedzictwa kulturowego to realizacja otwartych konkursów ofert.

Środki jednostek samorządu terytorialnego – gminy i powiaty

Jedną z form działalności samorządów w zakresie ochrony zabytków jest wspieranie finansowe właścicieli obiektów zabytkowych przy remontach i konserwacji obiektów. Dotowanie prac przez samorządy musi być zgodne z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Fundusze strukturalne Unii Europejskiej

Finansowe wsparcie kultury i ochrony zabytków w latach 2021-2027 będzie możliwe w ramach **Celu Polityki 5: Europa bliżej obywateli dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich, wiejskich i przybrzeżnych w ramach inicjatyw lokalnych.**

Wszystkie inwestycje realizowane w Celu Polityki 5 muszą być wdrażane poprzez instrumenty terytorialne, przez realizację projektów wynikających ze strategii terytorialnych obejmujących cele szczegółowe i rodzaje interwencji. Kluczowym aspektem realizacji tych działań będzie partycypacja społeczna w czasie przygotowania i wdrażania dokumentów strategicznych, co ma zaktywizować lokalną społeczność do pobudzenia rozwoju społeczno-gospodarczego oraz wzmocnienia poczucia tożsamości i integracji społeczności lokalnej. Cel Polityki 5 będzie finansowany ze środków Europejskiego Funduszy Rozwoju Regionalnego.

W obowiązującej jeszcze perspektywie programowej 2014-2020 szczególne znaczenie dla zachowania dziedzictwa mają programy:

- **Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020**, którego jednym z celów jest ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów
- **Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020** (EFRROW), przewiduje możliwość wsparcia operacji „Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego”
- Programy operacyjne Europejskiej Wspólnoty Terytorialnej, w tym głównie program **Interreg VA Republika Czeska – Polska**, skierowany na poprawę dostępności atrakcji kulturowych i przyrodniczych pogranicza polsko-czeskiego, wspólną promocję walorów regionu, wsparcie współpracy m. in. w dziedzinie kultury i edukacji
- **Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2014-2020**, w ramach którego są możliwe remonty, odbudowy, przebudowy, konserwacje obiektów dziedzictwa kulturowego i naturalnego oraz infrastruktury technicznej, informacyjnej i zagospodarowania terenu wokół tych obiektów, konserwacja muzealiów, archiwaliów, księgozbiorów i innych zabytków ruchomych, działania edukacyjne i informacyjne.

Źródłem finansowania opieki nad zabytkami mogą być środki **Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej**. Możliwe jest dofinansowanie prac konserwatorskich przy zabytkowych układach parkowych, ogrodowych i parkowo-wodnych w ramach programu Ochrona i przywracanie różnorodności biologicznej i krajobrazowej. Środki

na wsparcie przy zabytkach mogą być pozyskiwane od firm , fundacji, stowarzyszeń i osób prywatnych.

Natomiast finansowanie zadań z zakresu edukacji dziedzictwa kulturowego realizuje program Narodowego Instytutu Dziedzictwa **Wspólnie dla dziedzictwa**. Jest adresowany do organizacji pozarządowych a jego zadaniem jest wsparcie identyfikacji, dokumentacji i szerokiego upowszechnienia dziedzictwa kulturowego. Program ten będzie kontynuowany w latach następnych jako jeden z elementów Krajowego programu opieki nad zabytkami na lata 2019-2022.

10. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków

Realizacja i finansowanie zadań z zakresu ochrony zabytków przez gminę, zależy od konstrukcji budżetu i planu wydatków inwestycyjnych, które są wskaźnikami dynamicznymi. Ważne są również zewnętrzne źródła finansowanie, o które gmina będzie aplikować. Ponadto corocznie w budżecie gminy powinny zostać zabezpieczone środki przeznaczone na dotacje celowe na ochronę zabytków na terenie gminy, nie będących własnością gminy.

Powyższe zadania, wraz z wynikającymi z niniejszego Programu opieki nad zabytkami, winny zostać uwzględnione w planach gminy na lata następne.

UZASADNIENIE

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2022r. poz. 840), Program opieki nad zabytkami przyjmuje Rada Gminy, po uzyskaniu opinii Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Pozytywna opinia Opolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków została wydana w dniu 25.01.2023r.